PEREMHELYZETBEN

A „Hét falu – egy hálózat” Peremhelyzetű falvak összefogása három kistérség határán c. projekt akcióterületén végzett első adatfelvétel eredményei

Összegző tanulmány

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL
A projekt az Európai Unió támogatásával valósul meg.

SZETA
EGRI ALAPÍTVÁNYA
www.szetaeger.hu
2012.

Egerbakta (Fotó: Fábián Fanny)

Sirok (Fotó: Mikó Alexandra)

Szajla (Fotó: Fábián Fanny)

Szúcs – Bányatelep (Fotó: Fábián Fanny)

Terpes (Fotó: Fábián Fanny)

Sirok (Fotó: Mikó Alexandra)

Tartalomjegyzék

Bevezetés 5
I. Az akcióterület főbb társadalmi-gazdasági jellemzői 6
II. Peremhelyzetben – helyzetkép az adatfelvétel eredményei alapján 8
1. A minta jellemzői 8
1.1. A személyek jellemzői 8
1.2. A háztartások jellemzői 10
2. Szegénység, mélyszegénység 12
2.1. Szegénységi arányok: mélyszegénységben élők (személyek) 12
2.2. Szegénységi arányok: a háztartások jövedelmi és szubjektív szegénysége 13
2.2. Depriváció: a családok nélkülözése 16
3. Jövedelmek, jövedelemforrások, szociális transzferek 19
3.1. Jövedelemszerkezet (háztartások) 21
3.2. Alternatív jövedelemforrások (személyek) 22
4. Foglalkoztatás, munkanélküliség 24
4.1. Foglalkoztatási és munkanélküliségi arányok (személyek) 24
4.2. Közfoglalkoztatás 26
5. Lakáshelyzet, lakáskörülmények 27
5.1. Lakókörnyezet 27
5.2. Lakáskörülmények 29
6. Eladósodás, díjhátralékok 33
7. Közösségi érdeklődés, részvétel 34
7.1. Közösségi érdeklődés 34
7.2. Formális és informális közösségek, közösségi részvétel 35
7.3. Közösségi aktivitási index 38
7.4. Egyéni készségek és képességek 38
1. sz. Melléklet: Részletes adatok 41
2. sz. Melléklet: Az adatfelvétel kérdőíve 43

Bevezetés

A „Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért” támogatási konstrukció (TÁMOP 5.1.3.)[1] egyik nyertes pályázójaként a Szegényeket Támogató Alap Egri Alapítványa és a Kárpátok Alapítvány - Magyarország vállalták, hogy a **„Hét falu – egy hálózat” Peremhelyzetű falvak összefogása három kistérség határán c. programjuk[2] keretében adatfelvételt végeznek az akcióterület hét településén.** Pályázati vállalásunk, hogy a 32 hónapos projekt elején felmérjük a potenciális célcsoportba tartozók életkörülményeit, helyzetük főbb jellemzőit, valamint a program végén megismételjük az adatfelvételt annak érdekében, hogy a változások irányait, a program hatásait vizsgálni tudjuk. Ez az összegző tanulmány az első adatfelvétel eredményeit elemzi.

A projekt 2011. november 1-én indult el, az adatfelvétel decemberben kezdődött meg, és a kérdőívek jelentős száma miatt folytatódott 2012. januárban és februárban is. Ennek alapvető oka, hogy a kérdőívezést a projekt munkatársai végezték, akkor még csak néhányan. Az adatfelvétel kettős célt szolgál: egyrészt adatokat nyújt a célcsoport helyzetének részletes bemutatásához, elemzéséhez, másrészt a kapcsolatfelvétel egyik eszköze. Ennek okán – előzetes becsléseink és tapasztalataink alapján – keresték fel a programban dolgozó szociális munkások és munkatársak a hátrányos helyzetű családokat, személyeket. Ezek az alkalmak a kérdőív kérdései mentén és azokon túl lehetőséget teremtettek hosszabb és kötetlenebb beszélgetésekre, valamint az induló program céljainak, tevékenységeinek bemutatására[3].

Az adatfelvétel során 18 éven felülieket kérdeztünk meg „személyi kérdőívvel”, valamint információkat gyűjtöttünk a háztartásokról külön kérdésblokkokkal. Elsőként a válaszadó személyekre vonatkozó eredményeket összegezzük, majd elemezzük a mintába került háztartások főbb jellemzőit. A kutatási adatok elemzése előtt röviden bemutatjuk az akcióterület településeinek fontosabb társadalmi-gazdasági helyzetét, amely az egész projekt szűkebb környezetét jelenti.

[1] http://www.melyszegenyseg.hu/fooldal/htmls/ és http://www.nfu.hu/doc/1892
[2] http://www.szetaeger.hu/index.php/het-falu-egy-halozat
[3] A „Szeretné-e hogy induló programunkkal kapcsolatban megkeressük, bővebben tájékoztassuk?” kérdésre adott részletes válaszokat az 1. sz. Melléklet 1. és 2. táblázata tartalmazza.

I. Az akcióterület főbb társadalmi-gazdasági jellemzői

Az akcióterület három kistérség hét települését fedi le *(1. ábra)*. Az Egri kistérség szélén fekvő 1500 fős **Egerbakta** észak-nyugati irányban a kistérség utolsó települése, amely a másik két kistérség (Bélapátfalvai és Pétervásárai) találkozásánál helyezkedik el. Az akcióterület része **Szajla, Terpes, Sirok** községek (Pétervásárai kistérség, 36. leghátrányosabb helyzetű), valamint Hevesaranyos, Bükkszentmárton, Szúcs (Bélapátfalvai kistérség, 50. legelmaradottabb)[4]. Egerbakta a 10 kilométerre lévő megyeszékhely, Eger vonzáskörzetében van, de nem tartozik a jómódú falvak közé. Sirok a Pétervásárai kistérség dél-keleti csücskében, a recski mikro-térségben, Egerbaktától 10 kilométerre, Eger vonzáskörzetében fekszik. Szajla és Terpes Pétervásárához kapcsolódnak. Gazdasági szempontból a kistérség északi része Ózdhoz, déli része Egerhez „húz". **Hevesaranyos** és **Szúcs** a Bélapátfalvai kistérségen belül az egercsehi mikro-térségben vannak, **Bükkszentmárton** a szilvásváradi mikro-térség része. Itt is kétirányúak a gazdasági kapcsolatok (Ózd és Eger). Egerbaktát és Sirokot a Pétervásárai kistérség déli részén áthaladó 24. sz. főút köti össze Egerrel, illetve Gyöngyössel. Utóbbin keresztül Sirokból mintegy 50 perc alatt érhető el az M3-as autópálya. A megye másik, Egert és Ózdot összekötő 25. sz. főútján érhető el Egercsehi és Szúcs. Így a kistérségek közötti közlekedési kapcsolatok jónak mondhatók, a kistérségen belüli úthálózatok azonban már kevésbé. A kistérségeken belül autóval 15-20 perc alatt elérhetők az akcióterület települései, de a közösségi közlekedés (autóbusz) a kistelepülések és a kistérségi központok között ritka, igen körülményes.

1. ábra: Térkép: A program akcióterületének települései

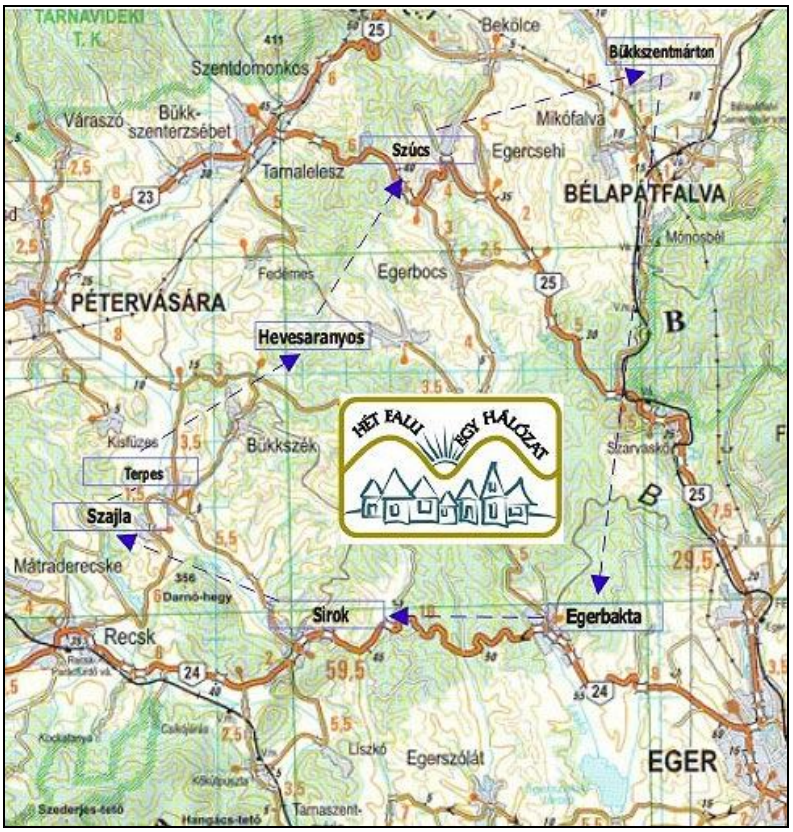

[4] 311/2007. (XI. 17.) Kormányrendelet, ill. KSH (2008) Tájékoztató a kiemelten támogatott kistérségekről.

Az akcióterület lakónépessége 2010-ben 5445 fő volt, kétharmaduk aktív korú (18-64 éves). Az aktív korú népesség aránya jellemzően 65-70%, Terpesen viszont csak 55%. A legnépesebb települések Sirok (1819 fő) és Egerbakta (1449 fő). Szajlán 637 fő, Hevesaranyoson 608 fő élt 2010-ben. Bükkszentmárton (318 fő), Szúcs (416 fő) és Terpes (198 fő) 500 alatti kistelepülések. *(2. táblázat)*. Az akcióterület egészén a népesség ötöde gyerek (0-17 éves). A korcsoport aránya Terpesen és Szúcson a legmagasabb (30%), Sirokban a legalacsonyabb (14%). A cigány népesség átlagos aránya a hét községben 25 százalék. *(2. ábra)*. A megyén belül vannak olyan térségek, településbokrok, ahol sok roma él. Ilyen a Pétervásárai és a Bélapátfalvai kistérség nagy része is. Hevesaranyoson, Szúcson, Szajlán, Terpesen és Egerbaktán a népesség harmada roma. A vándorlási egyenleg negatív (2008-ban -71 fő), amit a Pétervásárai és a Bélapátfalvai kistérségekből történő elvándorlás okoz. Eger elszívó hatása erős.

Az akcióterületen működő legnagyobb munkáltatók a siroki Mátrametál Kft. (fém csomagolóeszközök gyártása, kb. 400 fő), a Lőszergyár (kb. 200 fő) és a terpesi Gironde Kft. (háztartási, kozmetikai termékek gyártása, kb. 70 fő). A települések többségén az önkormányzat a legfőbb munkaadó. Jelentős az ingázás – elsősorban Egerbaktáról, Sirokból – Egerbe, kisebb mértékű – főleg Bükkszentmártonból, Hevesaranyosról – Bélapátfalvára. Az akcióterületen viszont magas a nehezen mobilizálható tartós munkanélküliek, alacsony iskolai végzettségűek száma. A térségben a legfőbb kiegészítő jövedelemforrás a szervezett napszámban végzett szőlészeti munka (3000-5000 Ft/nap). Többen foglalkoznak gombázással, makk- és csigagyűjtéssel egyénileg vagy felvásárlók megbízásából.

A munkaügyi statisztika szerint 2012. első negyedévében a hét településen összesen 732 regisztrált munkanélküli élt. Közel negyedük (23%, 170 fő) 6 hónapnál régebb óta munkanélküli, 14 százalékuk kevesebb, mint nyolc osztályt végzett. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján 2012 márciusában az akcióterületen Szúcson volt a legmagasabb a munkanélküliségi ráta (29,7%), de 20 százalék feletti Egerbaktán és Sirokban is. *(1. táblázat)* (A Heves megyei mutató ekkor 11%, az országos ráta 9% volt.)

1. táblázat: Regisztrált munkanélküliek száma (fő) és munkanélküliségi ráta településenként (2012. 1. negyedév)*

Mutató	Bükkszent-márton	Eger-bakta	Heves-aranyos	Sirok	Szajla	Szúcs	Terpes	*Összesen*
Regisztrált munkanélküliek száma, fő	50	230	104	129	81	99	39	*732*
Ebből:								
180 napnál hosszabb ideje, fő	16	78	22	31	13	9	1	*170*
8 általánosnál alacsonyabb végzettségű, fő	12	27	12	19	14	14	6	*104*
Munkanélküliségi ráta, % (2012. március) **	14,6	21,8	13,4	8,7	19,7	29,7	23,8	-

** Adatok forrása: TEIR, OMMK; ** NFSZ, településsoros adatok.*

Tapasztalataink, becsléseink szerint az akcióterület lakónépességének mintegy 15-16 százaléka (kb. 900 fő) él szegregált lakókörnyezetben (7 településen, 8 szegregátumban). Többségük mélyszegénységben élő roma, kisebb részük végletesen leszakadó nem cigány. Szajlán, Hevesaranyoson, Bükkszentmártonban, Szúcson óvatos becslés alapján a lakosság harmada szegregált településrészen él.

Szegregált településrészek a hét községben:

- Egerbakta: 1 telep (Kővölgy u. - Őrhegy u.; kb. 120 fő, 24 ház, infrastruktúra nincs, település széle); 1 „sor" (1. Arany János u., kb.50 fő, 12-14 ház, közművesített; település széle).
- Szajla: szegregált településrész (Ószajla, kb. 200 fő, 40-50 ház, hiányos infrastruktúra).
- Terpes: szegregált utca (Dobó Katalin u. kb. 50 fő, 11 jó állapotú ház, közművesített, központban).
- Hevesaranyos: 1 telep, 1 közeli utca (Viola u. – Ibolya u., Alkotmány u., kb. 200 fő, 70-80 ház, hiányos infrastruktúra, település széle).
- Bükkszentmárton: 1 „telepszerű" lakókörnyezet (Rákóczi u., Kossuth u., Széchenyi u., kb. 100 fő, 20-22 ház, közművesített)
- Szúcs: 1 telep („Bagólyuk"- bányatelep, kb. 150 fő, 86 ház, hiányos infrastruktúra, vizet 2010-ben vezették be).
- Sirok: 1 utca (Dankó u., 25 család, közművesített, jó állapotú házak a település szövetében).

II. Peremhelyzetben – helyzetkép az adatfelvétel eredményei alapján

1. A minta jellemzői

A pályázati anyagban 1200 fő megkérdezését vállalta a pályázó konzorcium annak alapján, hogy az akcióterületen élő 15-64 éves, szegénységben élő, hátrányos helyzetű népesség számát 1100-1200 főre becsültük a rendelkezésre álló adatok és helyi információk alapján.[5] **A „Hét falu - egy hálózat" program munkatársai több mint 1200 kérdőívet[6] készítettek a potenciális célcsoportba tartozókkal. Ezek közül 1182 volt értékelhető, feldolgozható. A személyi kérdőívet csak 18 éven felüliekkel vettük fel (egy háztartásban több személlyel is), valamint külön blokk vonatkozott a háztartásokra (háztartásonként egy kérdőív, összesen 552 háztartás).** Így egyrészt a 18 éven aluli gyerekekről csak a háztartási kérdőívből vannak információink. Másrészt esetünkben az aktív korú népességet (a személyi kérdőívek alapján) a 18-64 évesek jelentik (1123 fő).

1.1. A személyek jellemzői

Az 1182 megkérdezett személy 95 százaléka (1123 fő) aktív korú (18-64 éves). *(2. táblázat)* A 18-64 év közötti állandó népesség adataival (2010) összevetve az látszik, hogy az akcióterület egészén a kérdőívvel az ilyen korú népesség 30 százalékát értük el. Megközelítőleg ennyire becsültük a „valamilyen szempontból" szegények arányát a hét település teljes népességén belül (1800-1900 fő, közülük aktív korú 1100-1200 fő). A lekérdezési arányok településenként jelentősen eltérnek (19-65%) a falvak népességszámától, valamint az aktív korúak és a feltételezhetően rossz helyzetben lévők településen belüli arányától függően. Az összes megkérdezett (1182 fő) között egerbaktaiak (25%) és sirokiak (22%) vannak a legnagyobb arányban. Bükkszentmárton és Terpes községekben él a válaszadók legkisebb része (8 és 7%-a).

[5] A pályázat írására, a helyzetelemezés készítésére 2010-ben került sor, az akkor elérhető adatok többsége legfeljebb 2009-es volt. Az összegzésben használt adatokat, ahol lehet, frissítjük.

[6] A kérdőív a 2. sz. Mellékletben található.

2. táblázat: Az összes és a 18-64 éves megkérdezettek megoszlása a települések között, a lakónépesség és 18-64 évesek száma településenként

Település	Megkérdezett személyek		Megkérdezett 18-64 évesek száma, fő	Tervezett kérdőívek száma, fő (15-64 évesek)	Lakónépesség száma, fő (2010)*	Állandó népességből a 18-64 évesek száma, fő (2010)*
	száma, fő	megoszlása, %				
Egerbakta	294	25	282	290	*1449*	*1002*
Szajla	158	13	149	162	*637*	*379*
Terpes	80	7	74	80	*198*	*113*
Hevesaranyos	169	14	163	168	*608*	*410*
Bükkszentmárton	89	8	82	98	*318*	*202*
Szúcs	132	11	131	149	*416*	*289*
Sirok	260	22	242	253	*1819*	*1262*
Összesen	*1182*	*100*	*1123*	*1200*	*5445*	*3657*

**Adatok forrása: TEIR*

A mintába került 1182 fő 52 százaléka nő, 48 százaléka férfi. A 18-24 éves fiatalok aránya 16 százalék, az 55-64 év közöttieké 14 százalék. A válaszadók kétharmada (65%) a 25-54 év közötti korcsoportba tartozik, a nem aktív korúak aránya 5 százalék. A hátrányos helyzetet jelzi, hogy a megkérdezettek szintén kétharmada (67%) legfeljebb nyolc osztályt végzett, 21 százalék a szakmunkásképzőt/szakiskolát végzettek és 8 százalék az érettségizettek aránya. Felsőfokú végzettséggel mindössze 1 százalékuk rendelkezik, és további 3 százalék még tanul. A romák aránya a válaszadók között 65 százalék. *(3. táblázat)* Helyi becslések szerint az akcióterületen a népesség mintegy negyede cigány. Arányuk Sirokban a legalacsonyabb (15%), a másik hat településen 25-35 százalék között változik. Ehhez képest a válaszadók között a magukat cigánynak vallók aránya ennél minden településen jóval magasabb, ahogy a szegények között is felülreprezentált a romák aránya. Látszik viszont az is, hogy a rossz helyzetűek között bőven vannak nem cigányok is. *(2. ábra) (A romákat érintő diszkriminációra vonatkozó adatokat az 1. sz. Melléklet 1. ábrája tartalmazza.)*

3. táblázat: A minta megoszlása főbb dimenziók mentén

Dimenzió	Személyek száma, fő	Személyek megoszlása, %
Nem		
Férfi	565	47,8
Nő	617	52,2
Összesen	*1182*	*100*
Életkor		
18-24 éves	183	15,5
25-54 éves	771	65,2
55-64 éves	169	14,3
65 – x éves	59	5,0
Összesen	*1182*	*100*
Legmagasabb iskolai végzettség		
8 osztály alatt	224	19,0
8 osztály	564	47,7
Szakmunkásképző/szakiskola	249	21,1
Érettségi	96	8,1
Diploma	12	1,0
Jelenleg tanul	37	3,1

Dimenzió	Személyek száma, fő	Személyek megoszlása, %
Összesen	*1182*	*100,0*
Etnikai hovatartozás		
Roma	758	64,6
Nem roma	415	35,4
Összesen	*1173*	*100,0*

2. ábra: A romák becsült aránya a népességen belül és a válaszadók között (N=758) településenként, %

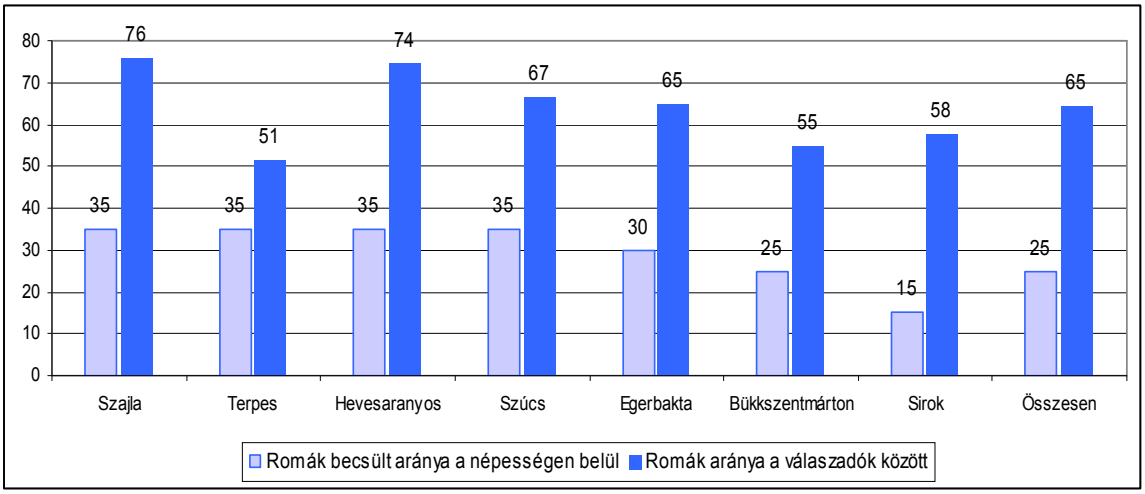

1.2. A háztartások jellemzői

A megkérdezett 1182 fő összesen 552 háztartásban él (ennyi a háztartásra vonatkozó kérdőívek száma). A háztartások tizede egyszemélyes, 60 százalékuk gyerekes (329 gyerekes család, 0-17 éves gyerekkel/gyerekekkel), 62 százalékuk roma. Az átlagos háztartásnagyság 3,6 fő, és ebben a tekintetben nincsenek jelentős különbségek a települések között (3,3-3,8 fő). A megkérdezett gyerekes háztartások megoszlása ezzel szemben egyenlőtlen: a 329 család negyede Egerbaktán (24%), ötöde Sirokban él (19%). A megkérdezett gyerekes családok egyaránt 15 százaléka szajlai, illetve hevesaranyosi, 12 százaléka szúcsi. A terpesi gyerekesek aránya 7, a bükkszentmártoniak aránya 8 százalék az összes megkérdezett gyerekes háztartás között. *(4. táblázat)*

4. táblázat: a Megkérdezett háztartások jellemzői

Település	Megkérdezett háztartások		Megkérdezett gyerekes háztartások		Átlagos háztartás-nagyság, fő	Roma háztartások aránya,%
	száma, db	megoszlása, %	száma, db	megoszlása, %		
Egerbakta	130	23,6	79	24,0	3,5	61,2
Szajla	74	13,4	51	15,5	3,8	74,0
Terpes	40	7,2	22	6,7	3,5	51,3
Hevesaranyos	76	13,8	50	15,2	3,7	73,3
Bükkszentmárton	47	8,5	26	7,9	3,4	55,3
Szúcs	68	12,3	40	12,2	3,8	64,7
Sirok	117	21,2	61	18,5	3,3	53,9
Összesen	*552*	*100*	*329*	*100*	*3,6*	*62,3*

A teljes mintában az egy- és kétgyerekes családok aránya az összes háztartáson belül közel azonos (20-22%), a három és többgyerekesek aránya ennél valamivel alacsonyabb (18%). A nagycsaládosok aránya Szajlán a legmagasabb (28%), majd Szúcs (24%) és Terpes (20%) következnek. Egerbaktán a három és többgyerekesek aránya csak 12 százalék, Sirokban 15 százalék. A gyereketlen családok aránya Sirokban a legmagasabb (48%), Szajlán a legalacsonyabb (31%). A gyerekes háztartások átlagos gyerekszáma a hét település átlagát tekintve 2,1 fő. Egerbaktán, Sirokban, Hevesaranyoson és Bükkszentmártonban alig éri el a 2 főt. Szajlán, Terpesen és Szúcson ennél valamivel magasabb az átlagos gyerekszám (2,3-2,5 fő). *(5. táblázat)*

A háztartásra vonatkozó kérdőívből vannak alapinformációk a 18 éven aluli gyerekekről is[7]. Összesen 675 gyerek (0-17 éves) él a 329 gyerekes háztartásban. A legtöbben – a népességszámnak megfelelően – Egerbaktáról (147 fő), Sirokból (121 fő) és Szajláról (116 fő) kerültek a mintába. Az adatokat összevetve a településen élő 0-17 évesek számával (2010) az látszik, hogy az akcióterületen élő 1107 gyerek mintegy 60 százalékáról vannak (nem túl részletes) információink. Ők alapvetően a rosszabb helyzetű családokban élnek. (Az aktív korú népesség 30 százalékát sikerül kérdőívvel elérni, akiket jellemzően szegénynek, hátrányos helyzetűnek becsültünk a pályázat tervezésekor. A lehatárolás alapján 1800-1900 főt tekintettünk szegénynek, közülük aktív korú 1100-1200 fő.) Egerbaktán és Sirokban a 0-17 évesek megközelítőleg 45-45 százalékáról, Szajlán, Terpesen és Bükkszentmártonban viszont több mint 80 százalékáról rendelkezünk információval (a háztartási kérdőívből). *(5. táblázat)*

5. táblázat: A megkérdezett háztartások jellemzői gyerekszám szerint és a gyerekek száma

Település	Háztartások megoszlása gyerekszám szerint, %				Gyerekes háztartások aránya összesen, %	Átlagos gyerek-szám, fő	Gyerekek száma összesen, fő (kérdőív)	0-17 évesek száma, fő 2010*
	Nincs gyerek	1 gyerek	2 gyerek	3-x gyerek				
Egerbakta	39,2	23,8	24,6	12,3	60,7	1,9	147	323
Szajla	31,1	25,7	14,9	28,4	69,0	2,3	116	135
Terpes	45,0	17,5	17,5	20,0	55,0	2,4	52	61
Hevesaranyos	33,3	24,0	26,7	16,0	66,7	2,0	99	144
Bükkszentmárton	44,7	19,1	19,1	17,0	55,2	2,0	53	60
Szúcs	41,2	11,8	23,5	23,5	58,8	2,5	87	124
Sirok	47,9	23,1	14,5	14,5	52,1	2,0	121	260
Összesen	*40,3*	*21,6*	*20,3*	*17,8*	*59,7*	*2,1*	*675*	*1107*

* *Adatok forrás: TEIR.*

[7] Nem a projekt keretében, de annak akcióterületén 2012. júliusban külön adatfelvétel készült a 12-17 éves fiatalokról a SZETA Egri Alapítványa, a Gyerekesély Közhasznú Egyesület és az ELTE TÁTK együttműködésében. Lásd erről: http://www.szetaeger.hu/index.php/hirek/nalunk-jartak/219-szociotabor-terpesen

2. Szegénység, mélyszegénység

2.1. Szegénységi arányok: mélyszegénységben élők (személyek)

A pályázati útmutatóban szereplő mélyszegénység definíció[8] szerint azok a személyek tartoznak ebbe a kategóriába, akik a következő négy kritériumból legalább kettőnek megfelelnek: (1) legalább három éve munkanélküliek, illetve ezen idő alatt legfeljebb közfoglalkoztatásban vettek részt; (2) legfeljebb az iskola 9-10. osztályát végezték el, ami mellett esetleg nem piacképes szakképzettséget vagy OKJ-s szakképesítést szereztek; (3) aktív korú inaktívak; (4) kettőnél több gyermeket nevelnek.

Az adatfelvétel eredménye alapján a tartós (legalább 3 éve) munkanélküliek aránya 22 százalék, a legfeljebb 10 osztályos végzettségűek aránya 67 százalék. A megkérdezett személyek 70 százaléka aktív korú inaktív, kettőnél több gyereket a válaszadók 15 százaléka nevel. *(6. táblázat)* Az 1182 fő tizedére (12%) a mélyszegénység meghatározott mutatói közül egyik sem teljesül. A definíció szerint még nem mélyszegénynek számító kategóriába (a 4 kritérium közül 1 fennállása) a megkérdezettek 27 százaléka tartozik. **A pályázati kiírás meghatározása szerint képzett változó alapján a megkérdezett személyek 61 százaléka mélyszegénységben élő.** *(3. ábra)* A mintában a cigány népesség felülreprezentált (arányuk 65%), ezzel együtt a mélyszegények 80 százaléka roma, miközben a cigányok háromnegyede (75%), a nem cigányok harmada (34%) mélyszegénységben élő a használt lehatárolás alapján.

6. táblázat: A mélyszegénység dimenziói által érintett személyek száma és aránya

Dimenzió	Személyek száma, fő	Személyek aránya,%
Tartós (legalább 3 éve) munkanélküli	252	21,6
Legfeljebb 10 osztályos végezettség	788	66,7
Aktív korú inaktív	827	70,0
Legalább 2 gyereket nevel	179	15,3

3. ábra: Mélyszegénységben élő személyek aránya, % (N=1182)

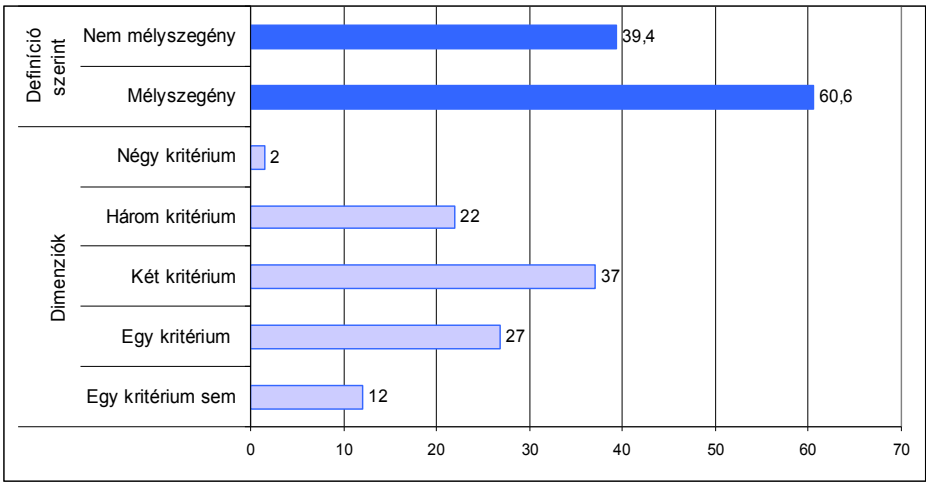

[8] Pályázati útmutató, TÁMOP 5.1.3.-09/2. 2. komponens.
http://www.nfu.hu/download/30489/TAMOP_513_2%20komponens%20%C3%BAtmutat%C3%B3_100929_IH%5B1%5D.pdf

2.2. Szegénységi arányok: a háztartások jövedelmi és szubjektív szegénysége

Jövedelemadataink a háztartásokról vannak, így esetükben jövedelmi szegénységet tudunk számolni, amely jóval rosszabb helyzetet jelez a személyekre számolt „mélyszegénységi aránynál". A háztartások létszáma és a háztartás összes jövedelme[9] alapján számított egy főre jutó jövedelem átlaga 35 ezer forint, a mediánjövedelem mindössze 28 500 forint. Utóbbi pontosan megfelel az öregségi nyugdíjminimum és a rendszeres szociális segély jelenlegi (2012-es és 2011-es) összegének. Az egy háztartásra jutó jövedelmek átlaga 108 000, középértéke 100 000 forint. A bevallott jövedelmek alapján **a háztartások 84 százaléka relatív jövedelmi szegénységben[10] él.** (A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján 2010-ben az összes magyarországi háztartás 12%-a, a gyerektelen háztartások 7%-a, a gyerekes háztartások 17%-a relatív jövedelmi szegény. [11] A leghátrányosabb helyzetű kistérségekben élő 0-17 éves gyerekek 55 százaléka volt szegény 2011-ben.[12]) **Egy másik, alacsonyabb küszöbbel számolva a háztartások fele (51%) szegény.** (Olyan háztartásban él, ahol az egy főre jutó jövedelem nem magasabb a nyugdíjminimumnál, 28500 forintnál[13]. Ezt itt az egyszerűség kedvéért „abszolút szegénységnek" nevezzük.) *(7. táblázat)*

Előbbi definíció szerint (relatív szegénység) a cigány háztartások 92 százaléka, a nem cigány háztartások 67 százaléka szegény. Utóbbi alapján 62 százalék a cigány és 31 százalék a nem cigány szegénységben élő háztartások aránya. Az „abszolút szegénység" arányaiban jelentős szakadék van a gyerektelen és a gyerekes családok között, illetve a gyerekek száma szerint. Míg a gyerektelenek 29 százaléka, addig a gyerekes háztartások kétharmada (65%) szegény a meghatározás szerint. A három és többgyerekesek szegénységi aránya ennél az alacsonyabb küszöbnél is 80 százalék, míg itt az egygyerekesek fele (52%), a kétgyerekes háztartások kétharmada (67%) szegény. A jóval magasabb küszöbbel számoló relatív szegénység nem mutat ekkora különbségeket gyerekszám szerint, ami jelzi a megkérdezett háztartások általánosan rossz anyagi helyzetét. A gyerektelen és az egygyerekes családok szegénységi aránya szinte azonos (80-81%), a két-, illetve három és többgyerekeseké ennél 8-9 százalékponttal magasabb (89%). *(7. táblázat)*

7. táblázat: Háztartások szegénységi aránya két szegénységi küszöb szerint, gyerekszám és etnikai hovatartozás szerint, %

Dimenzió	Relatív jövedelmi szegénység, ekvivalens jövedelem (medián 60%, OECD2 skála)			„Abszolút szegénység" (szegénységi küszöb az egy főre jutó jövedelem 28500 Ft)		
	Szegény	Nem szegény	*Összesen*	Szegény	Nem szegény	*Összesen*
Gyerekszám szerint						
Nincs gyerek	79,1	20,9	*100*	28,9	71,1	*100*
Egy gyerek	81,7	18,3	*100*	52,3	47,7	*100*
Két gyerek	89,2	10,8	*100*	66,7	33,3	*100*

[9] A háztartás múlt havi jövedelmére kérdezett rá a kérdőív két módon. Egyrészt úgy, hogy mennyi volt a háztartás összes jövedelme a múlt hónapban, másrészt tételesen megkérdezve, hogy milyen jövedelemforrásokból tevődött össze a jövedelem. Itt előbbivel (a háztartás összes múlt havi jövedelme/bevétele) számoljuk a szegénységi arányokat, a jövedelmi helyzetet.

[10] A relatív jövedelmi szegénységet ekvivalens jövedelemmel számoltuk (fogyasztási egységre jutó jövedelem, a mediánjövedelem 60%-a alatt, OECD 2 skála.) A KSH adatait alapul véve fogyasztási egységre számolva 60 ezer forintos szegénységi küszöbbel számoltunk (2011). A KSH éves jövedelemből számol, adatfelvételünk pedig télen történt (amikor jellemzően kisebbek a jövedelmek), havi jövedelmet kérdezve, így azt figyelembe kell vennünk, hogy eredményeink a jövedelmi szegénység terén valamelyest torzítanak.

[11] Forrás: KSH, Eurostat

[12] Bass László, Darvas Ágnes (2012) Gyermekes családok Magyarország válságövezeteiben, 2009-2012. (Megjelenés alatt.)

[13] A nyugdíjminimum összege 2008 óta változatlan összegű.

	Relatív jövedelmi szegénység, ekvivalens jövedelem (medián 60%, OECD2 skála)			„Abszolút szegénység” (szegénységi küszöb az egy főre jutó jövedelem 28500 Ft)		
Három-x gyerek	88,8	11,2	*100*	79,8	20,2	*100*
Etnikai hovatartozás szerint						
Roma	92,5	7,5	*100*	61,5	38,5	*100*
Nem roma	67,2	32,8	*100*	30,5	69,5	*100*
Teljes minta	*83,5*	*16,5*	*100*	*50,8*	*49,2*	*100*

A háztartások relatív szegénységi rátája öt község esetében azonos (85-86%), Bükkszentmártonban és Sirokban ennél mintegy 10 százalékponttal alacsonyabb (76-77%). Az arányok magasak, de nem feltétlenül meglepőek, minthogy szegény, rossz helyzetű családokat próbáltunk elérni a már jelzett lehatárolással és a szerzett tapasztalatok alapján. Az „abszolút szegény” háztartások aránya Szajlán (63%) és Terpesen (59%) a legmagasabb, Hevesaranyoson (43%) és Sirokban (42%) a legalacsonyabb. Egerbaktán, Bükkszentmártonban és Szúcson a megkérdezett háztartások fele (51-52%) tartozik ebbe a szegénység kategóriába. *(8. táblázat)*

8. táblázat: Háztartások szegénységi aránya két szegénységi küszöb szerint településenként, %

Település	Relatív jövedelmi szegénység, ekvivalens jövedelem (medián 60%, OECD2 skála)			„Abszolút” szegénység (szegénységi küszöb az egy főre jutó 28500 Ft)			*Elemszám, db.*
	szegény	nem szegény	*összesen*	szegény	nem szegény	*összesen*	
Egerbakta	86,6	13,4	*100*	52,1	47,9	*100*	*119*
Szajla	86,1	13,9	*100*	62,5	37,5	*100*	*72*
Terpes	84,6	15,4	*100*	59,0	41,0	*100*	*39*
Hevesaranyos	86,6	13,4	*100*	43,3	56,7	*100*	*67*
Bükkszentmárton	75,6	24,4	*100*	51,2	48,8	*100*	*41*
Szúcs	85,9	14,1	*100*	51,6	48,4	*100*	*64*
Sirok	77,0	23	*100*	42,0	58,0	*100*	*100*
Összesen	*83,5*	*16,5*	*100*	*50,8*	*49,2*	*100*	*502*

Vizsgáltuk a háztartások **szubjektív szegénységét** is. A kérdőívezés során megkérdeztük őket, hova sorolnák családjukat jelenlegi és három évvel korábbi helyzetük alapján. A válaszok alapján jelenleg (a kérdezés idején) a háztartások harmada (33%) teljes mértékben, kétharmada (65%) közepesen szegénynek tartotta családját. A megkérdezettek emlékezete szerint három évvel ezelőtt jobb volt a helyzet. A magukat nem szegénynek tartó családok aránya még 25 százalék volt (szemben a jelenlegi 3 százalékkal). A teljes mértékben szegények aránya 15, a közepesen szegények aránya 60 százalék volt. Ez utóbbi kategóriába tartozók aránya alig (4 százalékponttal) változott, míg a magukat teljes mértékben szegénynek érzők aránya a három évvel ezelőtti mérték kétszeresére nőtt. *(4. ábra)*

4. ábra: A háztartások szubjektív szegénysége, háztartások aránya %

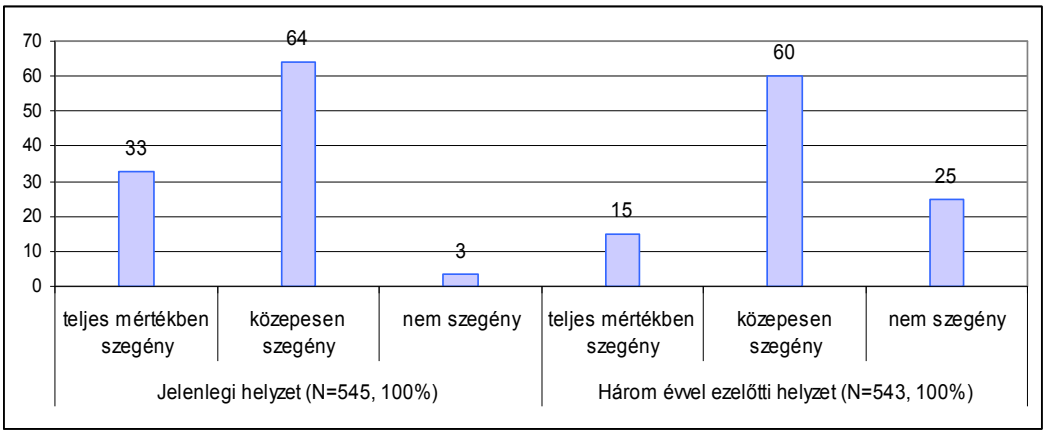

A roma háztartások 39 százaléka teljes mértékben szegénynek tartotta magát a kérdezés idején, míg a nem roma családoknál ez az arány 23 százalék volt. Ugyanakkor a közepesen szegények aránya a nem cigányok esetében több mint 10 százalékponttal magasabb a nem romák (71%), mint a romák körében (59%). A relatív szegénységben élő családok 38 százaléka teljes mértékben, 60 százaléka közepesen szegénynek ítélte saját helyzetét, az egyáltalán nem szegények aránya körükben alig 2 százalék volt. A nem szegény háztartások 8 százaléka teljes mértékben szegénynek gondolta önmagát, ugyanakkor csak 6 százalékuk érezte úgy, hogy a család nem szegény. *(9. táblázat)*

9. táblázat: Szubjektív szegénység aránya jövedelmi szegénység és etnikai hovatartozás szerint, háztartások aránya, %

Dimenzió	Hogyan ítéli meg családja jelenlegi helyzetét, %				
	Teljes mértékben szegény	Közepesen szegény	Nem szegény	*Összesen*	*Elemszám, db*
Roma	38,7	59,2	2,1	*100*	*336*
Nem roma	23,2	71,4	5,4	*100*	*203*
Szegény (relatív)	38,4	60,0	1,6	*100*	*417*
Nem szegény	7,6	86,1	6,3	*100*	*79*

A magukat teljes mértékben szegénynek tartó családok aránya Egerbaktán a legmagasabb (44%), majd Sirok (39%) és Szúcs (34%) következnek. A többi községben jellemzően 22-25 százalék a saját családjukat teljes mértékben szegénynek ítélők aránya. A másik oldalról tekintve Bükkszentmártonban és Szúcson a legkedvezőbb a helyzet. Ezekben a falvakban a megkérdezett háztartások tizede (9%), illetve 7 százaléka nem tartja szegénynek saját magát. Ilyen családok ugyanakkor egyáltalán nincsenek Szajlán, és arányuk mindössze 2-3 százalék a többi négy községben. *(10. táblázat)*

10. táblázat: Szubjektív szegénység aránya településenként, %

Település	Hogyan ítéli meg családja jelenlegi helyzetét, %			*Összesen*	*Elemszám, db*
	Teljes mértékben szegény	Közepesen szegény	Nem szegény		
Egerbakta	43,8	53,8	2,3	100	130
Szajla	21,9	78,1	0,0	100	73
Terpes	22,5	75,0	2,5	100	40
Hevesaranyos	24,7	72,6	2,7	100	73

Település	Hogyan ítéli meg családja jelenlegi helyzetét, %			*Összesen*	*Elemszám, db*
	Teljes mértékben szegény	Közepesen szegény	Nem szegény		
Bükkszentmárton	22,7	68,2	9,1	100	44
Szúcs	33,8	58,8	7,4	100	68
Sirok	38,5	59,0	2,6	100	117
Összesen	32,7	64,0	3,3	100	545

2.2. Depriváció: a családok nélkülözése

A családok élethelyzetét azzal is vizsgálta az adatfelvétel, hogy jut-e (elég) pénzük azokra a legfontosabb kiadásokra, amelyek elengedhetetlenek a minimális életminőség biztosításához. Ez azért is fontos, mert tereptapasztalatok alapján egyértelmű, hogy a potenciális célcsoportba tartozók az élet számos területén nélkülöznek. Ennek alapvető okozója természetesen a pénzhiány, az alacsony és rendszeretlen jövedelem. Akkor, amikor a nélkülözésről, a hiányokról beszélünk, a családok depriváltságát, megfosztottságát vizsgáljuk.
Az összes válaszadó háztartás fele (50%) azt mondta, hogy élelmiszerre nem mindig, tizedüknek pedig soha nem jut elegendő pénze ennivalóra. Az arányok közel azonosak a lakással kapcsolatos költségek terén: a családok szintén felének (50%) néha nincs elég pénze a rezsiköltségek fedezésére, 8 százalékuknak soha nem jut erre a szükséges összeg. A háztartások 41 százalékában fordul elő, hogy néha, 7 százalékában, hogy soha nem tudják kiváltani a szükséges gyógyszereket. A gyerekes családok 28 százalékában néha előfordul, hogy nincs elég pénz a gyerekek óvodai/iskolai költségeire, 7 százaléknak viszont soha nincs erre elég pénze. Nem meglepő, hogy a megkérdezett háztartások szórakozásra költenek a legkevésbé. Mindössze tizedük (9%) válaszolta azt, hogy erre mindig jut pénze, miközben több mint háromnegyedüknek (79%) soha nincs elég pénze kikapcsolódásra. *(11. táblázat)*

11. táblázat: Jut-e elég pénze…, a háztartások megoszlása, %

Jut-e elég pénze…	Mindig jut	Néha nem jut	Soha nem jut	Összesen, %	Elemszám, db
Ennivalóra, élelmiszerre	41,2	49,5	9,3	100	548
Lakás költségeire, rezsire	42,4	49,8	7,8	100	550
Gyógyszerek kiváltására	51,5	41,1	7,4	100	540
Gyerek óvodai/iskolai költségeire (csak gyerekes háztartások)	65,1	27,9	7,1	100	312
Szórakozásra, kikapcsolódásra	9,1	12,2	78,7	100	427

Az öt vizsgált kiadástípust összevonva „deprivációs indexet” hoztunk létre. Depriválta háztartás akkor, ha legalább kettő tételre soha nem jut elég pénze. (Nem soroltuk ide azokat a családokat, amelyekben néha nem jut pénz az egyes kiadásokra. Velük jóval magasabb lenne a depriválta családok aránya.) A képzett mutató alapján a válaszadó háztartások (552) 14 százaléka tekinthető deriváltnak, azaz 2-5 kiadástípusra soha nem jut elég pénzük. A családok további 51 százalékának egy tételre soha nem jut elegendő pénzük.

A háztartások jellemzői szerint vizsgálva a deprivációt az látszik, hogy a szegény családok – természetszerűleg – jóval nagyobb arányban depriváltak, mint a nem szegények. A relatív jövedelmi szegénységgel számolva a különbség közöttük több, mint négyszeres, a 28 500 forintos küszöb esetében kétszeres. A roma családok deprivációs aránya 17 százalék, a nem romáké 9 százalék. A gyereknevelés és a gyerekek száma ebben az esetben nem jelent éles

választóvonalat, de a két és többgyerekesek 17-18 százaléka depriválta, amely hasonló a szegények és a romák deprivációs arányához. *(5. ábra)*

5. ábra: A depriválta háztartások aránya a háztartás jellemzői szerint, %

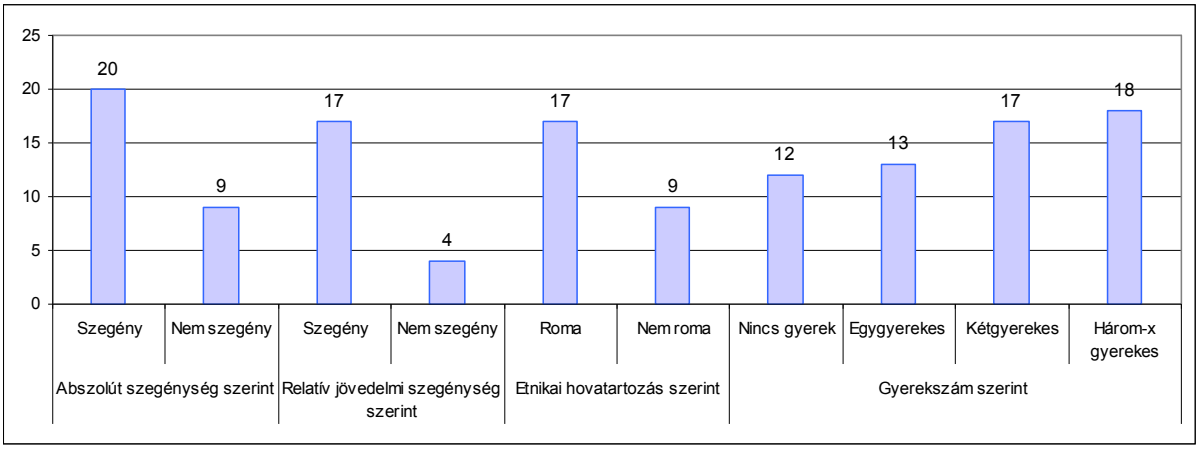

Az akcióterület hét települése között jelentős különbségek láthatók ezen a téren. Egyértelműnek tűnik, hogy összességében Egerbaktán és Szajlán legmagasabb azoknak a családoknak az aránya, amelyeknek soha nem jut elég pénzük a különböző kiadások fedezésére. *(A részletes településenkénti adatokat a 12. táblázat tartalmazza.)*

12. táblázat: Jut-e elég pénze… a háztartások megoszlása településenként, %

Jut-e elég pénze…		Egerbakta	Szajla	Terpes	Heves-aranyos	Bükkszent-márton	Szúcs	Sirok	Összesen
Ennivalóra, élelmiszerre (háztartások megoszolása, %)	Nem fordul elő	30	34	52	40	52	36	54	41
	Néha előfordul, hogy nem jut	58	50	38	52	39	58	42	50
	Soha nem jut	**12**	**16**	**10**	**8**	**9**	**6**	**4**	**9**
	Elemszám, db	*130*	*74*	*40*	*75*	*46*	*66*	*117*	*548*
Lakás költségeire, rezsire (háztartások megoszlása, %)	Nem fordul elő	36	34	50	42	45	43	51	42
	Néha előfordul, hogy nem jut	51	54	48	54	47	49	45	50
	Soha nem jut	**13**	**12**	**3**	**4**	**9**	**7**	**3**	**8**
	Elemszám, db	*129*	*74*	*40*	*76*	*47*	*67*	*117*	*550*
Gyógyszerek kiváltására (háztartások megoszlása, %)	Nem fordul elő	46	42	55	47	58	48	64	51
	Néha előfordul, hogy nem jut	41	52	45	45	36	45	30	41
	Soha nem jut	**13**	**5**	**0**	**8**	**7**	**6**	**6**	**7**
	Elemszám, db	*127*	*73*	*38*	*75*	*45*	*66*	*116*	*540*
Gyerek óvodai/iskolai költségére (háztartások megoszlása, %)	Nem fordul elő	60	59	68	65	54	59	84	65
	Néha előfordul, hogy nem jut	30	24	32	27	42	38	14	28
	Soha nem jut	**10**	**16**	**0**	**8**	**4**	**3**	**2**	**7**
	Elemszám, db	*73*	*49*	*19*	*52*	*26*	*37*	*56*	*312*
Szórakozásra, kikapcsolódására (háztartások megoszlása, %)	Nem fordul elő	4	2	7	9	31	12	10	10
	Néha előfordul, hogy nem jut	11	4	4	13	17	16	16	16
	Soha nem jut	**85**	**94**	**89**	**78**	**51**	**72**	**74**	**74**
	Elemszám, db	*103*	*51*	*28*	*69*	*35*	*50*	*91*	*427*

Abban az élethelyzetben, amikor a legelemibb szükségletek kielégítésére, fedezésére sem jut elég pénz, fontos, hogy van-e olyan védőháló a családok körül, amely valamilyen módon segíteni tud. Ezért kérdeztük meg, hogy szükség esetén, pénzhiány miatt kihez tudnak fordulni a családok. Ennek alapján a szűkebb családra (nagyszülő/szülő/gyerek) a háztartások 40 százaléka számíthat. A helyben élő rokonokhoz a válaszadó családok negyede (26%), a szomszédokhoz 17 százaléka, a más településen élő rokonokhoz tizede (12%) tud segítségért fordulni szükség esetén. Hét százalék mondta azt, hogy számíthat az önkormányzatra, ugyanakkor elenyésző azoknak a családoknak az aránya, amelyek egyháztól (0,7%) vagy civil szervezettől (0,2%) kérhetnének segítséget pénzhiány esetén. (A SZETA Egri Alapítványa például számos szolgáltatással, programmal van jelen a térségben, Egerbaktán és Sirokban a jelenlegi projekt előtt is dolgozott, ugyanakkor készpénzzel csak elvétve tudja segíteni a családokat.)

Az adatok alapján a roma családok kapcsolathálója erősebb. Míg a szűkebb családot megnevezők arányában nincs jelentős különbség a cigány (41%) és nem cigány (39%) háztartások között, addig a rokonokhoz és a szomszédokhoz a romák jóval nagyobb arányban tudnak fordulni (31 és 21%), mint a nem cigányok (16 és 11%). *(6. ábra)*

6. ábra: Kihez tud fordulni, ha elfogy a pénze… az összes háztartás, a roma és nem roma háztartások aránya, %

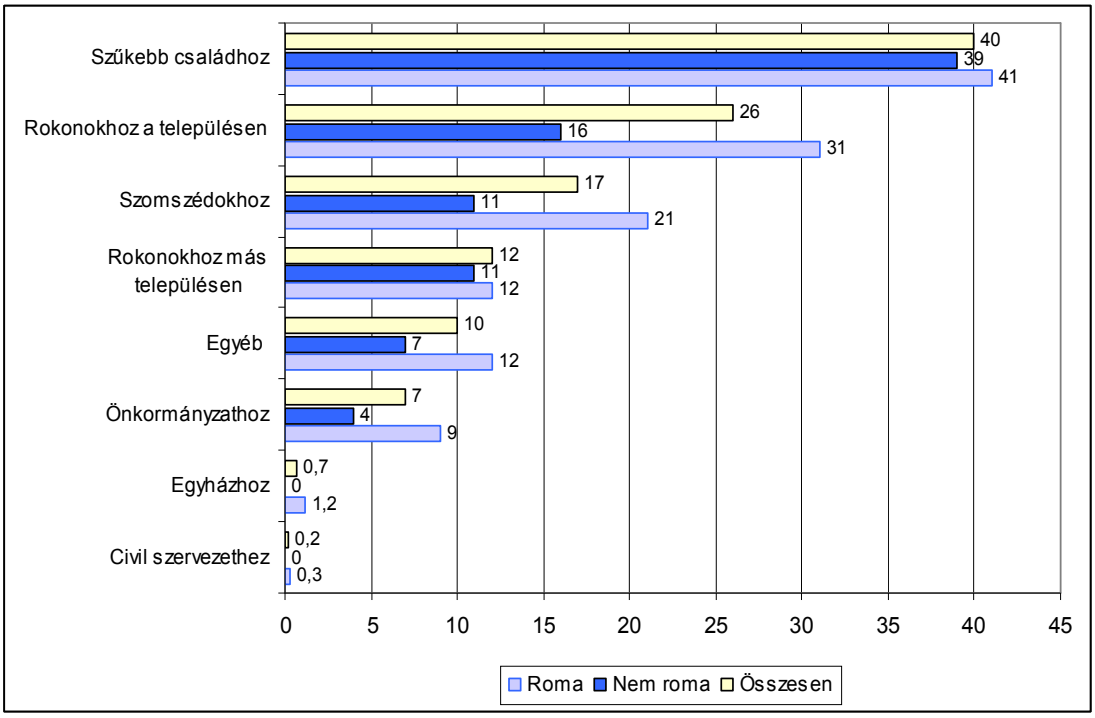

A települések között ezen a téren is vannak különbségek. A szűkebb családhoz Egerbaktán (56%), a településen élő rokonokhoz Szúcson (36%), a szomszédokhoz Terpesen (26%) tudnak a legtöbben fordulni. Fontos, hogy négy községben (Egerbakta, Szajla, Terpes, Sirok) 5 százalék alatti azoknak a családoknak az aránya, amelyek az önkormányzatot megnevezték segítségként, miközben Hevesaranyoson (17%) és Szúcson (19%) a háztartások közel ötöde mondta azt, hogy van lehetősége a helyi önkormányzattól segítséget kérni. *(A részletes településenkénti adatokat a 13. táblázat tartalmazza.)*

13. táblázat: Kihez tud fordulni, ha elfogy a pénze… háztartások aránya településenként, %

Település	Szűkebb családhoz	Rokonokhoz a településen	Rokonokhoz más településen	Szomszé-dokhoz	Önkormány-zathoz	Egyházhoz	Civil szervezethez	Egyéb
Egerbakta	55,9	25,0	6,3	18,1	3,9	0,0	0,0	17,2
Szajla	33,8	25,7	13,5	14,9	1,4	1,4	0,0	8,2
Terpes	40,0	30,0	17,5	25,6	2,5	0,0	0,0	2,5
Hevesaranyos	46,7	20,0	6,7	20,0	17,3	1,3	1,3	9,3
Bükkszentmárton	34,8	25,5	10,6	19,1	10,6	2,1	0,0	2,1
Szúcs	33,3	35,8	17,9	11,9	18,5	1,5	0,0	7,5
Sirok	28,2	22,2	13,7	14,5	1,7	0,0	0,0	10,3
Összesen	*40,0*	*25,5*	*11,5*	*17,0*	*7,1*	*0,7*	*0,2*	*9,9*

3. Jövedelmek, jövedelemforrások, szociális transzferek

Jövedelem adataink 502 háztartásról vannak (az összes megkérdezett háztartás 91%-a). Ezek alapján az akcióterület egészén a háztartások átlagos havi jövedelme nettó 108 ezer, mediánjövedelme 100 ezer forint volt 2011 végén – 2012 elején. Az egy főre jutó átlagos havi jövedelem 35 100 forint, a mediánjövedelem 28 500 forint volt. (Utóbbi pontosan megegyezik a nyugdíjminium összegével, amit ebben az összegzésben szegénységi küszöbként is használunk.) A jövedelmi egyenlőtlenségek – ahogy máshol az országban – az akcióterületen is jelentősek. A 28 500 forintos szegénységi küszöbbel dolgozva („abszolút szegénység") a szegény háztartások átlagos jövedelme 82 400 forint, a nem szegény háztartásoké 134 500 forint. A relatív szegénységet tekintve a szegény családokban az átlagos jövedelem 90 900 forint, a nem szegényeknél 194 700 forint. A cigány háztartások átlagjövedelme 97 500 forint, a nem cigányoké 128 200 forint. Ennél többet mond a családok anyagi helyzetéről, ha megnézzük az egy főre jutó átlagos jövedelmeket. A szegény családokban ez – küszöbtől, módszertantól függően – 20 600, illetve 28 800 forint, a nem szegény háztartásokban 50 ezer, illetve 67 100 forint. A cigány családokban az egy főre jutó átlagos jövedelem 28 800 forint, a nem romáknál 46 700 forint. *(14. táblázat)*

14. táblázat: A háztartások átlag és medián jövedelme, egy főre jutó átlag és mediánjövedelem a háztartás jellemzője szerint és összesen, ezer Ft

Háztartás jellemzője		Háztartás összes jövedelme, ezer Ft		Egy főre jutó jövedelem a háztartásban, ezer Ft		*Háztartások száma, db.*
		Átlag jövedelem	Medián jövedelem	Átlag jövedelem	Medián jövedelem	
Abszolút szegénység szerint	Szegény	82 400	80 000	20 600	20 800	*255*
	Nem szegény	134 500	126 000	50 000	43 000	*247*
Relatív jövedelmi szegénység szerint	Szegény	90 900	88 000	28 800	25 600	*419*
	Nem szegény	194 700	184 400	67 100	60 000	*83*
Etnikai hovatartozás szerint	Roma	97 500	87 600	28 800	25 300	*322*
	Nem roma	128 200	120 000	46 700	40 000	*174*
Összes háztartás		*108 000*	*100 000*	*35 100*	*28 500*	*502*

Az egyes jövedelemtípusokat/bevételei forrásokat vizsgálva egyértelmű, hogy a projekt potenciális célcsoportjába tartozó háztartások családi pótlékban (61%) és különböző szociális transzferekben részesülnek a legnagyobb arányban. Főállásból a háztartások mindössze

negyedének (24%) származik jövedelme, átlagosan havi nettó 105 ezer forint. Alkalmi munkából a családok alig több mint tizede (14%) tudja kiegészíteni bevételeit, ráadásul ez átlagosan havonta csak 48 ezer forintot jelent, a középérték pedig csak 40 ezer forint. A munkanélküliségről sokat elárul, hogy a háztartások közel felében (48,4%) megjelent jövedelemforrásként a bérpótló juttatás/foglalkoztatást helyettesítő támogatás, amely azt jelenti, hogy a családból egy fő részesül ebben a támogatásban[14]. Lakásfenntartási támogatást a megkérdezett háztartások több mint harmada kapott (37%) az adatfelvétel idején, az átlagos támogatási összeg 6 ezer forint. Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben a családok 17 százaléka részesült (az összes háztartáshoz viszonyítva), a gyerekes háztartásoknak ugyanakkor közel háromnegyede (72%) kapja a támogatást.[15] Közfoglalkoztatásban a háztartások tizedéből (9%) vett részt egy vagy több fő. A közmunkáért kapott átlagos összeg – a válaszok alapján – 45 ezer forint, ami megközelítőleg azonos a jellemzően 47 ezer forintos bérrel[16]. *(15. táblázat)*

15. táblázat: Háztartások aránya és száma jövedelemforrások szerint és a Jövedelmek/bevételek összegei

Jövedelem/bevétel típusa	A jövedelemmel rendelkező háztartások*		A jövedelem/bevétel**			
	aránya, %	száma, db	átlaga	mediánja	minimuma	maximuma
			ezer Ft			
Munkabér, fizetés főállásból	24,2	127	104,5	88	30	300
Munkabér alkalmi munkából	14,2	75	48,4	40	3	260
Közfoglalkoztatásból, közmunkából	9,4	50	44,6	44,5	10	94
Bérpótló juttatás/FHT	48,4	257	31,6	28	7,5	89
Rendszeres szociális segély	10,5	56	29,7	27	5	66
Lakásfenntartási támogatás	37,4	198	5,9	6	2,5	30
Rendsz. gyermekvédelmi kedvezmény	17,3	14	13,6	13,5	4	23
Egyéb más segély	1,3	7	18,4	24,4	1	43
Családi pótlék	61,3	328	30,9	26,6	12,2	128
Gyes/gyet/gyed	24,4	130	27,4	25,9	2	60
Nyugdíj	13,7	73	81,6	78,9	1	240
Rokkant nyugdíj	18,3	97	54,7	49,5	1	160
Ápolási díj	2,6	14	16,5	22	1	33
Egyéb jövedelem	9,2	49	27,5	25	1	125

** Az arányok számításakor nem vettük figyelembe a „nem tudja/nincs válaszokat". ** A jövedelmek inputálásának hiánya miatt némi pontatlanság lehet a jövedelmek összegében, de az átlagok megközelítőleg pontos összegeket mutatnak a segélyek, ellátások terén.*

A települések között nincsenek kiugró különbségek a jövedelmek terén, amit a közel azonos gazdasági környezet, valamint a megközelítőleg hasonló helyzetben lévő potenciális célcsoport okoz. A háztartások átlagos havi jövedelme 102 ezer és 117 ezer forint között, mediánjövedelme 92 ezer és 105 ezer forint között változik. A legkedvezőbbnek Hevesaranyoson tűnik a helyzet, ahol a háztartások átlagos havi jövedelme 117 ezer forint volt. Az egy főre jutó havi átlagos jövedelem Bükkszentmártonban viszonylag magas a többi

[14] A bérpótló juttatás/foglalkoztatást helyettesítő támogatás összege 2011-ben még 28 500 Ft volt, 2012-ben már csak 22 800 Ft.

[15] Az ellátás összege évi kétszer 5800 forint, így ez nem havonta járó készpénztámogatás, viszont kedvezményes/térítésmentes óvodai, iskolai étkeztetésre, tankönyvellátásra jogosít.

[16] A napi 8 órás (szakképesítés nélküli) közfoglalkoztatás nettó bére 47 025 Ft.

településhez képest (44 ezer Ft). A másik hat községben az egy főre jutó átlagos jövedelem 32 ezer és 39 ezer forint közötti összeget jelent. *(A részletes településenkénti adatokat a 16. táblázat tartalmazza.)*

16. táblázat: A háztartások összes jövedelmének és az egy főre jutó jövedelem átlaga és mediánja településenként, ezer Ft

Település	Átlag és medián jövedelem, ezer Ft	Egy főre jutó jövedelem a háztartásban, ezer Ft	Háztartás összes jövedelme, ezer Ft	*Válaszadó háztartások száma, db*
Egerbakta	Átlag	33	105	*119*
	Medián	29	100	
Szajla	Átlag	32	103	*72*
	Medián	24	100	
Terpes	Átlag	36	105	*39*
	Medián	26	105	
Hevesaranyos	Átlag	34	117	*67*
	Medián	30	100	
Bükkszentmárton	Átlag	44	114	*41*
	Medián	29	100	
Szúcs	Átlag	32	105	*64*
	Medián	29	92	
Sirok	Átlag	39	110	*100*
	Medián	31	102	
Összesen	Átlag	35	108	*502*
	Medián	29	100	

3.1. Jövedelemszerkezet (háztartások)

Összevonva a különböző bevételi forrásokat megnéztük, hogy a háztartások közül mennyinek van munkajövedelme (főállás, alkalmi munka), segélyből származó bevétele (közfoglalkoztatás, bérpótló juttatás/foglalkoztatást helyettesítő támogatás, rendszeres szociális segély, lakásfenntartási támogatás, rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény, egyéb segély), gyerekek után járó támogatása (családi pótlék, gyes/gyed/gyet) és „nyugdíj-típusú" ellátása/ápolási díja (nyugdíj, rokkant nyugdíj, ápolási díj).

Az akcióterületen a válaszadó háztartások mindössze harmada (34%) rendelkezik munkajövedelemmel, szociális transzferben viszont közel háromnegyedük (71%) részesül. Gyerekek utáni ellátásokban a háztartások 59 százaléka, „nyugdíj-típusú ellátásban" 29 százaléka részesült a kérdezés idején. A „abszolút szegények" körében a munkajövedelemmel rendelkezők aránya 18 százalék, a „relatív szegények" között 29 százalék (alkalmai munkával együtt). A nem szegények esetében az előbbi kategóriában 55 százalék, utóbbiban 72 százalék a munkajövedelmet kapó családok aránya. A roma háztartások 29 százaléka, a nem romák 44 százaléka részesül munkajövedelemben. A szegény és a cigány családok 82, illetve 91 százaléka segélyezett (kap valamilyen szociális transzfert). *(7. ábra)*

7. ábra: Kategorizált jövedelemforrások a háztartás jellemzője szerint, a jövedelemmel rendelkező háztartások aránya, %

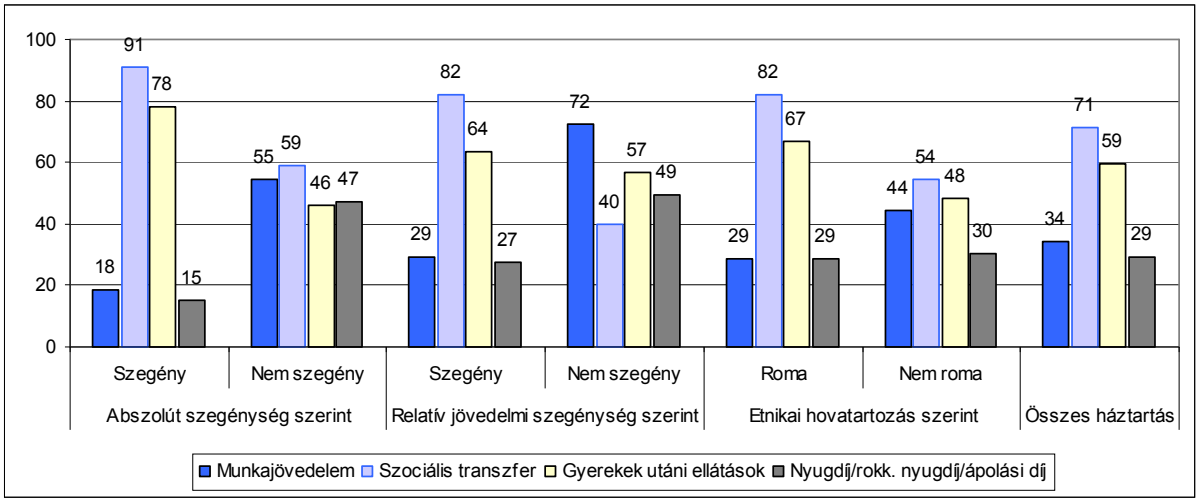

A munkajövedelemmel rendelkező háztartások aránya Sirokban a legmagasabb (40%), és ennél nem sokkal alacsonyabb Terpesen (38%) és Egerbaktán (36%) sem. Ezzel szemben Szajlán a családok csak negyedének (24%) van munkából származó bevétele. A segélyezett háztartások aránya Hevesaranyoson (83%) és Szúcson (82%) a legmagasabb. Egerbaktán, Szajlán és Terpesen a háztartások mintegy háromnegyede (74-79%) kap szociális transzfert, ugyanakkor a bükkszentmártoni és siroki családoknak csak a fele (51-54%) részesül valamilyen szociális támogatásban. *(17. táblázat)*

17. táblázat: Kategorizált jövedelemforrások településenként, a jövedelemmel rendelkező háztartások aránya, %

Település	Munkajövedelem	Szociális transzfer	Gyerekek utáni ellátások	Nyugdíj/rokk. nyugdíj/ápolási díj
Egerbakta	36,2	78,5	61,5	29,2
Szajla	24,3	74,3	71,6	35,1
Terpes	37,5	77,5	55,0	25,0
Hevesaranyos	34,2	82,9	65,8	35,5
Bükkszentmárton	31,9	51,1	53,2	29,8
Szúcs	32,4	82,4	55,9	26,5
Sirok	40,2	53,8	51,3	23,9
Összesen	*34,4*	*71,4*	*59,4*	*29,2*

3.2. Alternatív jövedelemforrások (személyek)

A személyi kérdőívben megkérdeztük, hogy – a korábbi tapasztalatok szerint jellemző – alternatív jövedelemszerzési lehetőségek közül melyekkel próbálják kiegészíteni bevételeiket a családok. Az 1882 válaszadó személy 38 százaléka (449 fő) a felsorolt hét tevékenység valamelyikével igyekszik szerény többletjövedelemhez jutni. Összességében a szezonális gombaszedés a legjellemzőbb, ezt a megkérdezettek 27 százaléka végzi. Ezután a „vasazás" (18%), majd a csigagyűjtés, illetve a zöldség és gyümölcs szedése, eladása (16%) a legnépszerűbb tevékenységek. Állattartással, értékesítéssel a válaszadók 5 százaléka foglalkozik kiegészítő munkaként (ez mindössze 64 főt jelent). *(18. táblázat) (A részletes településenkénti adatokat a 18. táblázat tartalmazza.)*

18. táblázat: Alternatív jövedelemszerző tevékenységeket végző személyek száma és aránya településenként

Település	Állattartás, értékesítés		Gomba-szedés		Gyógy-növények gyűjtése		„Csigázás”		„Vasazás”		Zöldség/ gyümölcs-szedés, eladás		Hímzés, kézimunka	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Egerbakta	19	6,5	94	32,0	22	7,5	31	10,5	65	22,1	50	17,0	6	2,0
Szajla	12	7,6	44	27,8	38	24,1	49	31,0	29	18,4	26	16,6	4	2,5
Terpes	12	15,2	26	32,5	15	18,8	22	27,5	20	25,0	14	17,5	3	3,8
Hevesaranyos	7	4,2	70	41,4	13	7,7	39	23,1	39	23,1	40	23,7	2	1,2
Bükkszentmárton	4	4,5	16	18,0	3	3,4	9	10,1	17	19,1	17	19,1	0	0,0
Szúcs	7	5,4	33	25,4	5	3,8	25	19,2	22	16,9	28	21,5	4	3,1
Sirok	3	1,2	32	12,3	9	3,5	13	5,0	18	6,9	10	3,8	1	0,4
Összesen	*64*	*5,4*	*315*	*26,7*	*105*	*8,9*	*188*	*15,9*	*210*	*17,8*	*185*	*15,7*	*20*	*1,7*

Összevonva a különböző tevékenységeket: a megkérdezettek 30 százaléka 1-3, további közel tizede (9%) 4-7 ilyen típusú munkát végez. A romák kétszer nagyobb arányban (46%) próbálnak ezeken az alternatív módokon bevételhez jutni, mint a nem romák (24%). A cigányok harmada 1-3, több mint tizede (12%) 4-7 kiegészítő tevékenységet végez. A nem romáknál az arányok 22 százalék, illetve 2 százalék. A gazdaságilag inaktívak körében szintén magasabb az alternatív jövedelemforrásokat keresők aránya (44%), mint az aktívak esetében (27%). A pályázati definíció szerint mélyszegények összesen közel fele (47%) végez valamilyen kiegészítő tevékenységet; harmaduk (36%) 1-3, tizedük (11%) 4-7 ilyen típusú munkát végez. A nem mélyszegények ötöde (21%) 1-3, és alig 5 százaléka 4-7 alternatív keresőtevékenységgel próbálkozik. *(19. táblázat)* Tapasztalatok szerint a szegény és cigány családok számára gyakran ezek a munkák nem jövedelem kiegészítést jelentenek, hanem – az alacsony összegű szociális transzferek mellett – az egyetlen (rendszertelen, kiszámíthatatlan) bevételi forrást.

19. táblázat: A személyek megoszlása a végzett alternatív jövedelemszerző tevékenységek száma szerint, a háztartás jellemzője szerint, %

Személyek jellemzője		Alternatív jövedelemszerző tevékenység			*Összesen*	*Elemszám, fő*
		Nincs	1-3 tevékenység	4-7 tevékenység		
Etnikai hovatartozás	Roma	53,8	33,9	12,3	*100*	*758*
	Nem roma	76,4	21,7	1,9	*100*	*415*
Gazdasági aktivitás	Inaktív	56,8	33,3	9,9	*100*	*827*
	Aktív	73,4	21,2	5,4	*100*	*354*
Mélyszegénység (definíció szerint)	Mélyszegény	53,5	35,5	11,0	*100*	*716*
	Nem mélyszegény	74,5	20,8	4,7	*100*	*466*
Iskolai végzettség	8 osztály alatt	53,6	33,0	13,4	*100*	*224*
	8 osztály	56,9	33,2	9,9	*100*	*564*
	Szakmunkás	69,9	25,7	4,4	*100*	*249*
	Érettségi	74,0	21,9	4,2	*100*	*96*
	Diploma	100,0	0,0	0,0	*100*	*12*
	Jelenleg tanul	86,5	13,5	0,0	*100*	*37*
Összesen		*61,8*	*29,7*	*8,5*	*100*	*1182*

4. Foglalkoztatás, munkanélküliség

A munkanélküliségre és a foglalkoztatásra vonatkozó adatokat a személyek gazdasági aktivitására vonatkozó kérdés alapján tudjuk meghatározni. Ezeket azonban a kérdezés és válaszok viszonylag gyakori bizonytalansága, pontatlansága miatt korlátokkal kell kezelni. (Összehasonlítva a háztartások jövedelemforrásaira vonatkozó információkkal az adatok megközelítőleg megfelelőek.)

4.1. Foglalkoztatási és munkanélküliségi arányok (személyek)

A kérdezés idején az aktív korúak (esetükben 18-64 évesek, 1123 fő) foglalkoztatási rátája 18 százalék, munkanélküliségi rátája 54 százalék volt, illetve további 12 százalék volt a nem regisztrált munkanélküliek aránya az akcióterület egészén. *(8. ábra)*. Összevetésként: a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai (15-64 évesek) alapján 2010-ben a három érintett kistérségben a foglalkoztatási ráta 59-61 százalék. A munkanélküliségi rátában ennél jóval nagyobbak voltak a különbségek: az Egri kistérségben, ahonnan csak a kistérség legrosszabb helyzetű települése, Egerbakta része az akcióterületnek[17], a munkanélküliek aránya 9 százalék, a másik két kistérségben 16-17 százalékos volt a munkanélküliségi ráta. *(9. ábra)* (Egy másik kutatás szerint a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben a gyereket nevelő családokban élő 15-64 évesek 12 százaléka mondta azt, hogy munkanélküliként segélyezett.[18])

8. ábra: Foglalkoztatási és munkanélküliségi arányok (18-54 évesek, N=1123 fő), %

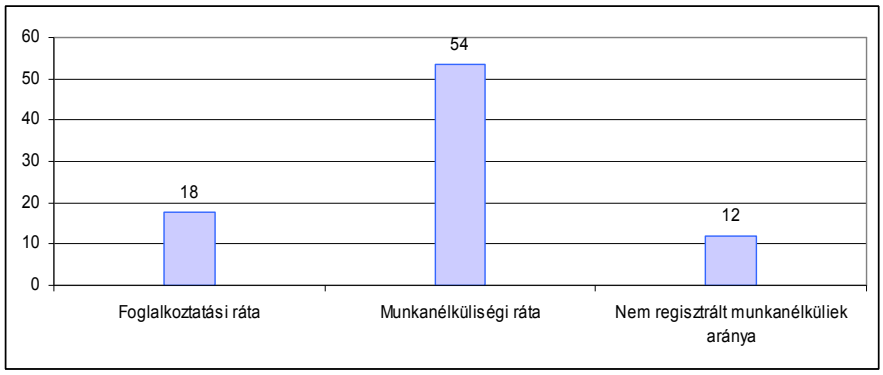

9. ábra: Munkanélküliségi, foglalkoztatási arányok a Bélapátfalvai, az Egri és a Pétervásárai kistérségekben, % (15-64 évesek)

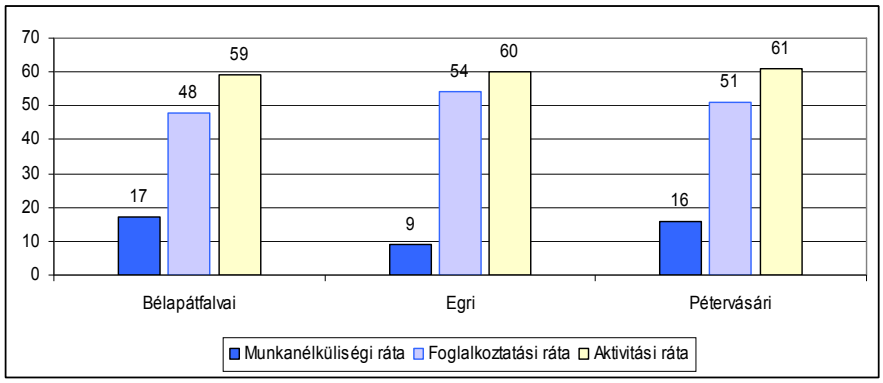

Adatok forrása: NFSZ

[17] Mutatói alapján az Egri kistérségből még egy település, Kerecsend került arra a listára, amelyen a pályázati kiírás szerint az akcióterületbe bevonható települések szerepeltek.
[18] Bass László, Darvas Ágnes (2012) Gyermekes családok Magyarország válságövezeteiben, 2009-2012. (Megjelenés alatt.)

A pályázati definíció szerinti (18-64 év közötti) mélyszegények foglalkoztatási aránya mindössze 2 százalék, a nem mélyszegények foglalkoztatási rátája 45 százalékos. A mélyszegénységben élők között a regisztrált munkanélküliek aránya 65 százalék, további 16 százalékuk nem regisztrált munkanélküli. Az iskolai végzettség terén szintén élesek a foglalkoztatási egyenlőtlenségek. A nyolc osztályos végezettséggel nem rendelkezők foglalkoztatási rátája mindössze 6 százalék, az általános iskolát befejezők között 11 százalék. A szakmunkások és az érettségizettek foglalkoztatási aránya közel azonos (34-36%), ugyanakkor a diplomásoknak mindössze negyede (25%) foglalkoztatott az akcióterületen. Ennek oka alapvetően az, hogy a kistelepülések nem képesek felszívni a diplomás munkaerőt (sem), a kevés helyi értelmiségi állás betöltött. A regisztrált munkanélküliek aránya az alacsony iskolai végzettségűek között (8 osztály alatti és 8 osztályos végzettség) alig különbözik (58 és 62%). A szakmunkásoknak is közel fele (47%), az érettségizetteknek harmada (34%), a diplomásoknak ötöde (17%) regisztrált munkanélküli. A cigányok és nem cigányok munkaerőpiaci helyzete között is széles az olló: a romáknak tizede (12%), a nem romáknak harmada (30%) foglalkoztatott. A cigányok 58 százaléka regisztrált munkanélküli, és további tizedük (13%) nem regisztrált munkanélküli. A nem romák körében ennél alacsonyabb, de szintén nagyon magas (43%) a regisztrált munkanélküliek aránya, míg a nem regisztráltaké közel megegyezik (10%) a romák körében mért aránnyal. *(11. ábra) (A részletes településsoros adatokat a 20. táblázat tartalmazza.)*

11. ábra: Foglalkoztatási és munkanélküliségi arányok (18-64 évesek) a személyek jellemzői szerint, %

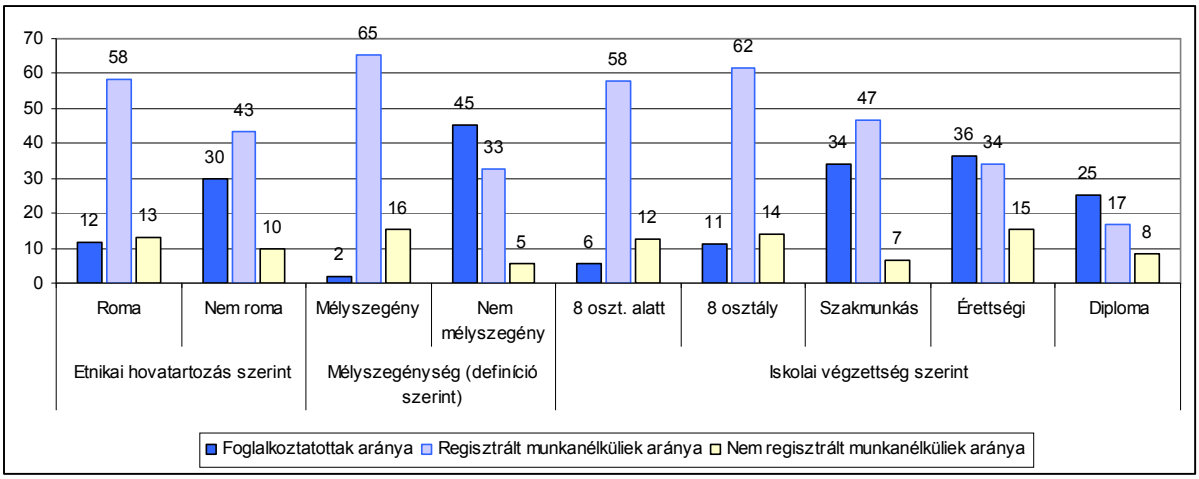

20. táblázat: Foglalkoztatási és munkanélküliségi arányok (18-64 évesek) településenként, %

Település	Foglalkoztatottak aránya	Regisztrált munkanélküliek aránya	Nem regisztrált munkanélküliek aránya	A településen élő 18-64 évesek száma, fő
Egerbakta	20	55	9	*282*
Szajla	13	56	15	*149*
Terpes	19	59	9	*74*
Hevesaranyos	15	55	10	*163*
Bükkszentmárton	12	51	17	*82*
Szúcs	5	60	15	*131*
Sirok	29	45	11	*242*
Összesen	*18*	*54*	*12*	*1123*

4.2. Közfoglalkoztatás

A közfoglalkoztatásra vonatkozó kérdések alapján a kérdezés idején 134 fő vett részt közmunkán, az egész évet tekintve (2011) pedig 181 fő mondta azt, hogy dolgozott közfoglalkoztatásban. A „jelenleg" közfoglalkoztatottak 42 százaléka 8 órában, harmada 4 órában és negyede (23%) 6 órában volt foglalkoztatva. A foglalkoztatási idő az egyébként is alacsony bért természetszerűleg jelentősen differenciálja. A 2011-es év során közfoglalkoztatottak közel kétharmada rövid idejű (1-3 hónapos) foglalkoztatásban vett részt, így az év többi hónapjára maradat a bérpótló juttatás. *(12. ábra)*

12. ábra: Közfoglalkoztatásra vonatkozó adatok, %

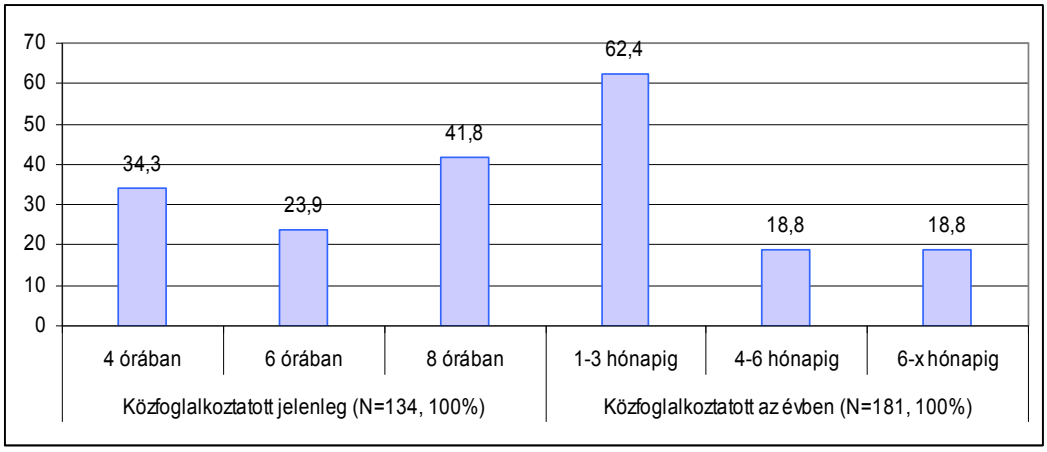

A kérdezés idején közfoglalkoztatottak túlnyomó többsége (81%) mélyszegénységben élő, ötöde (19%) nem mélyszegény volt. A romák aránya szintén erősen felülreprezentált: 71 százalékuk dolgozott közfoglalkoztatásban, míg a nem romák körében ez az arány 30 százalék volt. *(21. táblázat)*

21. táblázat: Közfoglalkoztatásra vonatkozó adatok a személyek jellemzői szerint, %

Dimenzió	Kérdezés idején közfoglalkoztatottak		Az évben (2011) közfoglalkoztatásban részt vettek	
	száma, fő	aránya, %	száma, fő	aránya, %
Mélyszegény	109	81,3	141	79,6
Nem mélyszegény	25	18,7	37	20,4
Összesen	*134*	*100*	*181*	*100*
Roma	*93*	*70,5*	*127*	*71,3*
Nem roma	*39*	*29,5*	*51*	*28,7*
Összesen	*132*	*100*	*178*	*100*

5. Lakáshelyzet, lakáskörülmények

A családok lakáshelyzetéről több kérdés mentén vannak információink. Ahogy korábban írtuk, az akcióterület teljes népességének – becslések szerint – mintegy 15-16 százaléka él szegregált településrészen, ami nagymértékben meghatározza a lakáshelyzetet, a lakáskörülményeket (is). Összesítésünk szerint nyolc szegregált településrész található a hét községben. Ebben a fejezetben a válaszadó háztartások lakókörnyezetének és lakáskörülményeinek főbb jellemzőit mutatjuk be településenként, illetve összesítve az akcióterületet.

5.1. Lakókörnyezet

A válaszoló háztartások (574) ötöde az akcióterület egészén olyan településrészen él, ahol csak cigányok laknak, 14 százalékuk olyan helyen, ahol csak nem cigányok élnek. A családok kétharmada cigányok és nem cigányok által vegyesen lakott lakókörnyezetben él. A szegregált (csak cigányok által lakott) településrészen élő háztartások aránya Szajlán a legmagasabb (37%). Ez alapvetően Ó-Szajlát, a régi települést jelenti, ahol a lakosság többsége roma. Egerbaktán (25%) és Terpesen (28%) a háztartások mintegy negyede, Hevesaranyoson (20%) és Sirokban (17%) közel ötöde él szegregált lakókörnyezetben. Szúcson a csak cigányok lakta településrészen élők aránya 10 százalék, ami alapvetően Szúcs-Bányatelepet jelenti. A község bányatelepi része az anyatelepüléstől teljesen különálló, izolált rész, ahol többségében, de (még) nem kizárólag romák élnek. Bükkszentmárton az egyetlen település, ahol a válaszadó családok közül senki nem mondta, hogy szegregált településrészen élne. Ebben a faluban egy cigány sornak tekinthető lakókörnyezet van, mintegy 20-22 házzal. Ugyanakkor a lakosság megoszlása a községen belül vegyes, ezért is válaszolta a megkérdezett háztartások 91 százaléka azt, hogy cigányok és nem cigányok által vegyesen lakott területen él. *(22. táblázat)*

22. táblázat: A háztartások megoszlása a lakókörnyezet lakossági összetétele szerint településenként
%

Település	A lakókörnyezetben			*Összesen, %*	*Elemszám, db*
	csak cigányok élnek	csak nem cigányok élnek	cigányok és nem cigányok vegyesen élnek		
Egerbakta	24,6	19,2	56,2	*100*	*130*
Szajla	36,5	17,6	45,9	*100*	*74*
Terpes	27,5	17,5	55,0	*100*	*40*
Hevesaranyos	19,7	3,9	76,3	*100*	*76*
Bükkszentmárton	0,0	9,1	90,9	*100*	*44*
Szúcs	9,1	3,0	87,9	*100*	*66*
Sirok	17,1	18,8	64,1	*100*	*117*
Összesen	*20,3*	*13,9*	*65,8*	*100*	*547*

Az akcióterület egészét tekintve a válaszadó roma háztartások (339) 29 százaléka mondta azt, hogy olyan településrészen él, ahol csak cigányok laknak. Közel kétharmaduk (62%) vegyesen, és mindössze tizedük csak nem cigányok által lakott környezetben él. Nem meglepő persze, hogy elsősorban a romák élnek szegregátumban. A nem cigány háztartások (202) alig 5 százaléka lakik olyan helyen, ahol csak cigányok élnek. Fontos ugyanakkor, hogy majdnem háromnegyedük (72%) úgy ítélte meg, hogy környezetében romák és nem romák vegyesen élnek. *(13. ábra)*

13. ábra: A roma és nem roma háztartások megoszlása a lakókörnyezet összetétele szerint, %

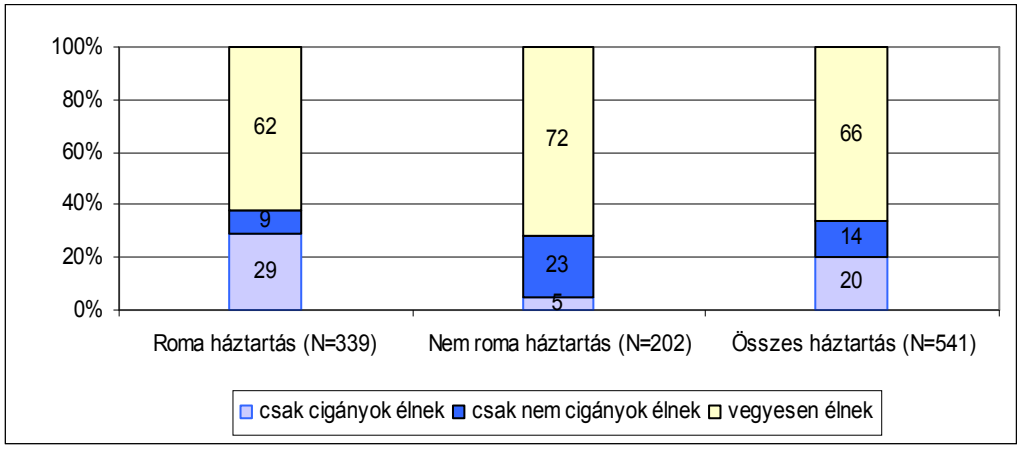

A megkérdezett családok lakókörnyezetük rendezettségét, minőségét is megítélték a kérdőívben négy kategória alapján. Ezek természetesen szubjektív vélemények, mégis sokat mondanak arról, milyen környezetben élnek a háztarások az egyes településeken. Ennek alapján az akcióterület egészén a háztartások (550) ötödének lakókörnyezete „szegényes és rendezetlen". Legtöbben (40%) „szegényesnek, de rendezettnek" tartják saját környéküket. A családok további negyede (28%) „megfelelő" helyen él, de mindössze tizedük (13%) mondta azt, hogy „jó, rendezett" környéken él. Az akcióterülethez tartozó hét település közül a szajlai háztartások között a legmagasabb azok aránya, akik szegényesnek, rendezetlennek ítélik lakókörnyezetüket (43%). Egerbaktán (23%) és Szúcson (21%) a családok mintegy ötöde él ilyen környezetben, ugyanakkor a siroki családoknak alig tizede (9%) ítélte szegényesnek, rendezetlennek környékét. *(23. táblázat)*

23. táblázat: A háztartások megoszlása a lakókörnyezet minősége szerint településenként %

Település	A lakókörnyezet				*Összesen, %*	*Elemszám, db*
	szegényes, rendezetlen	szegényes, rendezett	megfelelő	jó, rendezett		
Egerbakta	23,3	37,2	27,9	11,6	*100*	*129*
Szajla	43,2	40,5	12,2	4,1	*100*	*74*
Terpes	15,0	37,5	40,0	7,5	*100*	*40*
Hevesaranyos	17,1	38,2	22,4	22,4	*100*	*76*
Bükkszentmárton	12,8	46,8	23,4	17,0	*100*	*47*
Szúcs	20,9	44,8	17,9	16,4	*100*	*67*
Sirok	9,4	36,8	43,6	10,3	*100*	*117*
Összesen	*20,4*	*39,5*	*27,6*	*12,5*	*100*	*550*

A lakókörnyezet szubjektív megítélésében láthatók különbségek a roma és a nem roma családok között. Az akcióterületen a megkérdezett roma háztartások több mint kétharmadának (69%) szegényes a lakókörnyezete saját megítélése szerint. Igaz, nagyobb részük úgy ítélte meg, hogy a szegénység ellenére a környezet rendezett. Ötödük (21%) él megfelelő, tizedük (10%) jó, rendezett környéken. A nem cigány családok kevesebb, mint fele (45%) gondolja szegényesnek szűkebb környezetét, és csak 16 százalékuk mondta azt, hogy a szegényesség mellett rendezetlenség is jellemzi a környéket. A nem romák legnagyobb arányban (39%) megfelelő környezetben, 16 százalékuk jó, rendezett környéken él saját megítélése szerint. Összességében: a cigány családok nagyobb arányban élnek a települések szegényes, és kisebb mértékben annak jó, megfelelő részén. *(14. ábra)*

14. ábra: A roma és nem roma háztartások megoszlása a lakókörnyezet minősége szerint, %

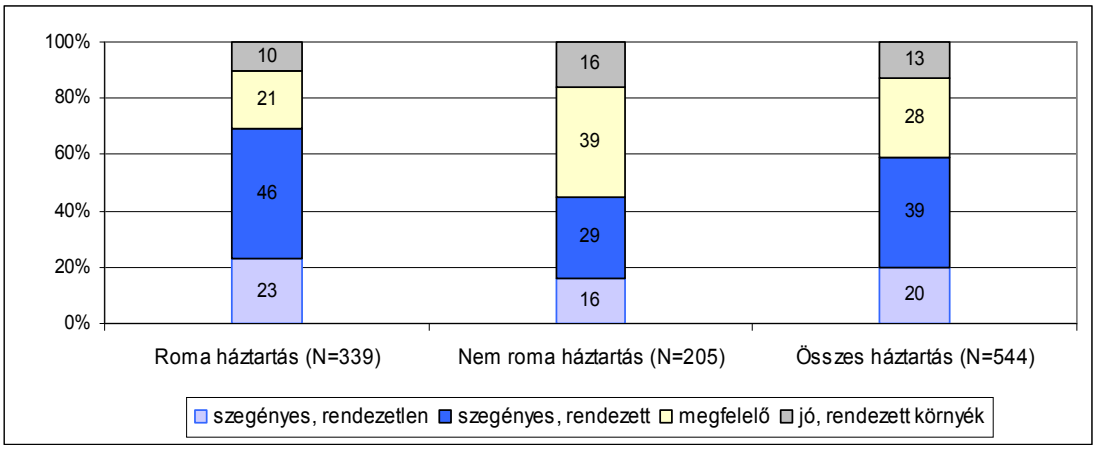

5.2. Lakáskörülmények

A családok háromnegyede (73%) saját tulajdonú lakással rendelkezik, ami persze nem jelenti azt, hogy nincsenek hiteleik, nincsenek eladósodva, és lakhatásuk teljes biztonságban lenne. További ötödük (21%) rokon vagy ismerős lakásában, 3 százalékuk albérletben él. A háztartások mindössze 1,3 százaléka mondta azt, hogy (önkormányzati) bérlakásban él. Ez az akcióterület átlaga, amelyet Egerbakta és Sirok ad. Előbbi községben a családok 0,8 százaléka, utóbbiban 5 százaléka él bérlakásban. A viszonylag magas siroki arány valószínűleg abból ered, hogy a korábban megvalósított telepfelszámolási programban házhoz jutott családok egyelőre bérleti konstrukcióban laknak a megvásárolt és felújított házakban. Ezek azonban nem az önkormányzat, hanem a SZETA Egri Alapítványának tulajdonában vannak (később a tulajdonjog is a családokhoz kerülhet).

Infrastruktúra, civilizációs eszközök

A lakáskörülményeket egyrészt a közművesítettséggel, illetve a hiányzó civilizációs eszközökkel, másrészt zsúfoltságukkal vizsgáltuk. Az 551-552 háztartás lakásának 28-30 százalékában hiányoznak a legalapvetőbb szükségletek kielégítésére szolgáló eszközök, azaz nincs vezetékes víz, fürdőszoba, valamint benti vécé. (Csak korlátozott jelzésként: a KSH adatai alapján 2010-ben Magyarországon a fürdőszoba nélküli lakásban élő személyek aránya 4,4%, a vécé nélküli lakásban élők aránya 6,6 százalék volt.[19])

Szintén az alacsony komfortfokozatot jelzi, hogy a lakások közel tizedéből (8%) hiányzik a külön konyha, ami jellemzően az egy- legfeljebb kéthelységes egészségtelen otthonokat jelenti. *(15. ábra)* Csak a gyerekes háztartásokat tekintve (329): a válaszok alapján 30 százalékuk otthonában nincs külön gyerekszoba. A gyerekszoba megléte ráadásul többnyire azt jelenti, hogy egy külön helység van az összes gyerek számára, és gyakran a külön fekhely sem biztosított.

[19] KSH adatok, 2012.

15. ábra: Lakáshelyzet jellemzői: a háztartások aránya a hiányok szerint, %

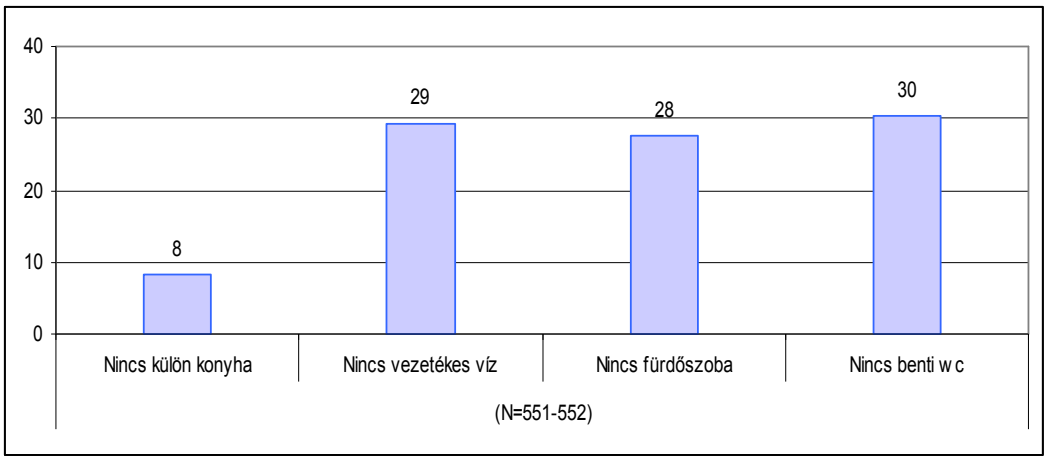

A háztartások jellemzői szerint vizsgálva a lakáskörülményeket a szegény és nem szegény, illetve a roma és nem roma háztartások között élesek a különbségek. Az akcióterületen szerzett tapasztalatok (és országos mérések) alapján a helyzet azonban nem meglepő. Mindkét szegénységi küszöb szerint a szegénységben élő családok jóval magasabb arányban nélkülözik a vizsgált civilizációs eszközöket, mint a nem szegények. Az „abszolút szegénység" alapján az olló kisebb, mint a „relatív szegénység" esetében. Előbbi esetben a szegények mintegy kétszer nagyobb arányban nem rendelkeznek a lakáskörülmények vizsgált jellemzőivel, mint a nem szegények. Utóbbi esetben ennél is élesebbek az egyenlőtlenségek: a hiányokat jelző szegény családok aránya több mint négyszer magasabb, mint a nem szegényeké. *(16. ábra)* A romák lakáskörülményei szintén jóval kedvezőtlenebbek, mint a nem romáké. A vízzel, fürdőszobával, vécével nem rendelkező cigány családok aránya 37-40 százalék, míg a nem cigányok körében az arányok 12-15 százalék közöttiek. Ez szintén mintegy háromszoros különbséget jelent a válaszadó roma és nem roma családok között. *(16. ábra*) Gyerekszám szerint vizsgálva a lakáskörülményeket nem látszanak jelentős különbségek sem a gyerektelen és gyerekes családok között, sem gyerekszám szerint. Igaz, a három és többgyerekesek – néhány százalékponttal – magasabb arányban nélkülözik a vezetékes vizet, a fürdőszobát és a vécét, mint a gyerektelen és az egy-kétgyerekes családok. *(16. ábra)*

16. ábra: Lakáshelyzet jellemzői: a háztartások aránya a hiányok alapján, háztartástípusok szerint %

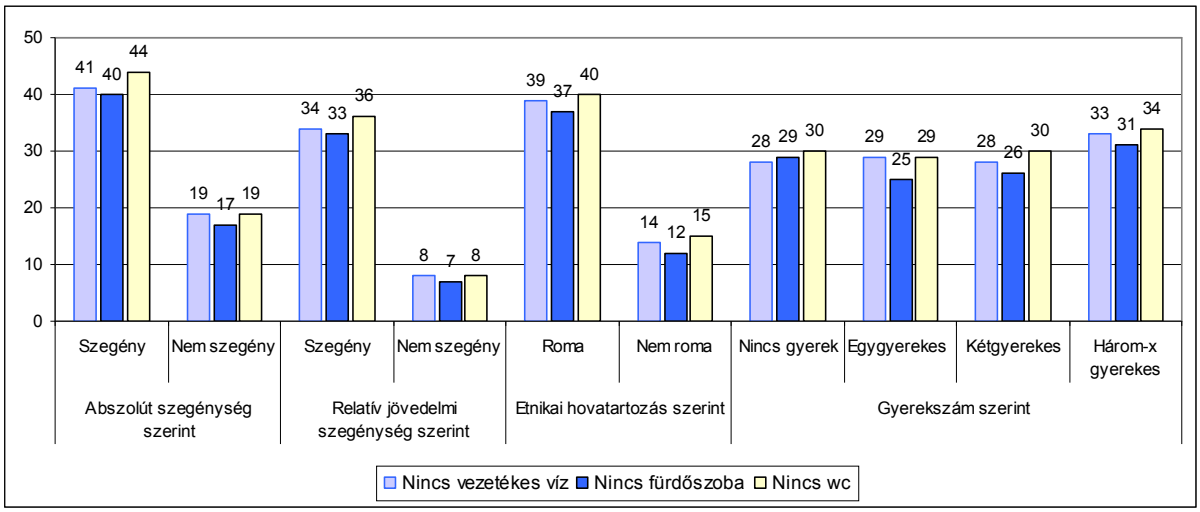

Az akcióterületen Bükkszentmártonban és Szúcson kiemelkedően rossz a helyzet. Előbbi településen a válaszadó háztartások harmada (34%) nem rendelkezik vízzel, egyaránt 47 százalékuk otthonában nincs fürdőszoba, illetve vécé. Szúcson a lakások közel felében (47%) nincs víz és vécé, illetve 41 százalékukból hiányzik a fürdőszoba. (Ezek az arányok csak úgy lehetségesek, ha a korábban megépített fürdőszoba ugyan ott van a lakásban, de a vezetékes víz hiánya miatt nem tudják használni.) A többi öt községben a víz nélküli háztartások aránya 15 és 32 százalék, a fürdőszoba nélküli otthonok aránya 17 és 29 százalék, a vécével nem rendelkezők aránya pedig 20 és 40 százalék között változik. *(24. táblázat)*

24. táblázat: Lakáshelyzet jellemzői: a háztartások aránya a hiányok szerint, településenként %

Település	Nincs vezetékes víz	Nincs fürdőszoba	Nincs wc	Összes válaszoló háztartás száma, db.
Egerbakta	24,6	28,5	28,5	*130*
Szajla	27,0	28,4	28,4	*74*
Terpes	15,0	27,5	40,0	*40*
Hevesaranyos	23,7	18,4	22,4	*76*
Bükkszentmárton	34,0	46,8	46,8	*47*
Szúcs	47,1	41,2	47,1	*68*
Sirok	31,6	17,1	19,7	*117*
Összesen	*29,2*	*27,7*	*30,4*	*552*

Zsúfoltság

A lakáshelyzet másik mutatója az, hogy mennyien élnek a lakásban, mennyire zsúfolt a háztartások otthona. Ezen a téren az látszik, hogy az akcióterületen a válaszadó háztartások (545) ötöde él zsúfolt lakásban, ami itt az jelenti, hogy egy szobában több mint két fő él.[20] *(25. táblázat)* (Összevetésként: a KSH 2010-es adatai szerint az országban összesen 9 százalék a zsúfolt lakásban élő személyek aránya. Az összetettebb uniós definíció alapján ugyanakkor a népesség 47 százaléka zsúfoltan él Magyarországon.[21])

Ismét megnézve a különböző háztartástípusokat: a szegények mintegy háromszor nagyobb arányban élnek zsúfolt lakásban, mint a nem szegények. Előbbiek esetében a háztartások 32, illetve 23 százaléka zsúfolt, míg utóbbiak körében az arányok 9, illetve 7 százalék. A roma háztartások negyede (26%) él zsúfoltan, míg a nem romáknak tizede (12%). A gyerekszám a zsúfoltságot természetesen jelentős mértékben meghatározza. Míg a gyerektelen háztartásoknak mindössze 5 százaléka lakik zsúfolt lakásban, addig az egygyerekesek 17 százaléka, a kétgyerekesek negyede. Nem véletlen, hogy a sokgyerekesek zsúfoltsági aránya kiugróan magas: több mint felük (55%) olyan lakásban él, ahol egy szobára több mint két fő jut. *(17. ábra)*.

[20] Itt a zsúfolt lakás – KSH által is használt – definícióját használjuk, amely szerint a lakás akkor zsúfolt, ha egy szobában több, mint 2 fő él. Az EU ennél komplexebb meghatározást alkalmaz, amely jelentősen megnövelné az ilyen lakásban élő családok arányát.
[21] KSH és Eurostat adatok.

17. ábra: Zsúfolt lakások aránya a háztartás jellemzői szerint, %

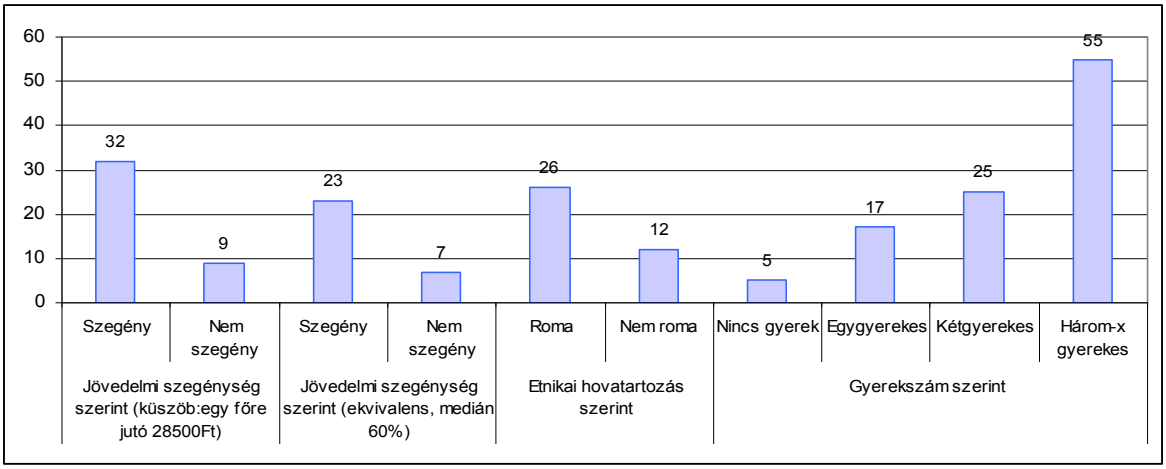

A zsúfolt lakások leginkább Bükkszentmártonra jellemzőek, ahol a válaszadó családok több mint harmada (36%) él ilyen lakásban. A sorban a következő Szajla, itt a háztartások negyedének zsúfolt az otthona. Hevesaranyoson, Szúcson és Sirokban a családok mintegy ötöde él zsúfolt lakásban. Ezen a téren a legkedvezőbb a helyzet Egerbaktán és Terpesen, ahol a háztartások egyaránt 15 százaléka lakik zsúfolt lakásban. *(25. táblázat)*

25. táblázat: Zsúfolt lakások aránya településenként, %

Település	A lakás		*Összesen, %*	*Elemszám, db.*
	nem zsúfolt	zsúfolt		
Egerbakta	84,6	15,4	*100*	*130*
Szajla	75,3	24,7	*100*	*73*
Terpes	85,0	15,0	*100*	*40*
Hevesaranyos	81,1	18,9	*100*	*74*
Bükkszentmárton	64,4	35,6	*100*	*45*
Szúcs	79,1	20,9	*100*	*67*
Sirok	81,0	19,0	*100*	*116*
Összesen	*79,8*	*20,2*	*100*	*545*

Lakásvesztés

A megkérdezett családok tizede mondta azt, hogy valamilyen ok miatt fennáll a kilakoltatás, a lakásvesztés veszélye. További 4 százalék erre a kérdésre nem tudott vagy nem akart válaszolni, ez 21 háztartást jelent. A probléma Hevesaranyoson a legnagyobb mértékű, ahol a családok 15 százalékát érinti. Egerbaktán a háztartások 12 százaléka, Szúcson tizede mondta azt, hogy valós gond a lakásvesztés lehetősége. Terpesen és Bükkszentmártonban viszont az átlagosnál kevésbé jellemző ez a probléma. Ebben a két faluban a háztartásoknak „csak” 4-5 százaléka jelezte, hogy fennáll a kilakoltatás, lakásvesztés veszélye. *(25. táblázat)*

25. táblázat: Lakásvesztéssel fenyegetett háztartások aránya településenként, %

Település	Fenyegeti-e a kilakoltatás, lakásvesztés veszélye			*Összesen*	*Elemszám, db.*
	igen	nem	nem tudja/nincs válasz		
Egerbakta	12,3	84,6	3,1	*100*	*130*
Szajla	9,5	86,5	4,1	*100*	*74*
Terpes	5,0	95,0	0,0	*100*	*40*
Hevesaranyos	15,8	78,9	5,3	*100*	*76*

Település	Fenyegeti-e a kilakoltatás, lakásvesztés veszélye			*Összesen*	*Elemszám, db.*
	igen	nem	nem tudja/nincs válasz		
Bükkszentmárton	4,3	93,6	2,1	*100*	*47*
Szúcs	10,3	79,4	10,3	*100*	*68*
Sirok	7,7	90,6	1,7	*100*	*117*
Összesen	*10,0*	*86,2*	*3,8*	*100*	*552*

6. Eladósodás, díjhátralékok

A kérdőíves adatfelvétel eredményei szerint az akcióterületen megkérdezett háztartások 60 százalékának (329 háztartás) van valamilyen típusú és mértékű adóssága. A családok negyedének (26%) 100 ezer forint alatti, ötödének (18%) 100 ezer -500 ezer forint közötti, 15 százalékának 500 ezer forint feletti adóssága, tartozása van. További 2 százalékuknak szintén van tartozása, de összegét nem tudják. Az akcióterület települései közül Hevesaranyoson a legmagasabb (67%) az eladósodott háztartások aránya, de nem sokkal marad el ettől Szúcs (65%) és Egerbakta (63%) sem. Szajlán, Terpesen és Bükkszentmártonban a családoknak több mint fele eladósodott (53-58%). Egyedül Sirokban kedvezőbb valamivel a helyzet, itt a háztartásoknak kevesebb, mint fele jelezte, hogy rendelkezik adóságokkal (44%). 500 ezer forint feletti tartozást a hevesaranyosi (21%) és szajlai (26%) családok halmoztak fel legnagyobb arányban, de a többi településen is 10-15 százalék közötti azoknak a háztartásoknak az aránya, amelyek ilyen jelentős összegű adóssággal, tartozással küzdenek. *(26. táblázat)*

26. táblázat: Háztartások aránya az adósság összege szerint településenként, %

Település	Nincs tartozás	Tartozás mértéke				*Összesen, %*	*Elemszám, db.**
		100e Ft alatt	100-500e Ft között	500e Ft felett	Van, de nem tudja, mennyi		
Egerbakta	36,4	33,3	20,2	9,3	0,8	*100*	*129*
Szajla	36,5	16,2	14,9	25,7	6,8	*100*	*74*
Terpes	42,5	20,0	22,5	15,0	0,0	*100*	*40*
Hevesaranyos	32,9	21,1	25,0	21,1	0,0	*100*	*76*
Bükkszentmárton	46,8	27,7	14,9	10,6	0,0	*100*	*47*
Szúcs	31,8	39,4	15,2	10,6	3,0	*100*	*66*
Sirok	53,8	18,8	12,8	12,8	1,7	*100*	*117*
Összesen	*40,4*	*25,5*	*17,7*	*14,6*	*1,8*	*100*	*549*

** A „nincs ilyen költsége" és a „nem tudja, nincs választ" nem vettük figyelembe.*

A szegények – használt szegénységi küszöbtől függően – 20-30 százalékponttal magasabb arányban vannak eladósodva, mint a nem szegények. Ezzel együtt a nem szegények körében is 40-50 százalék az adóssággal, tartozással rendelkező családok aránya. Ráadásul a szegények és a nem szegények esetében is 10 százalék feletti a jelentős (500 ezer Ft feletti) tartozást felhalmozott háztartások aránya. A cigány családok kétharmadában (69%), a nem cigányok közel felében (46%) van valamilyen tartozás. Az 500 ezer forintnál magasabb összegű tartozással rendelkezők aránya viszont a roma háztartások (19%) között kétszer annyi, mint a nem roma családok körében (8%). *(27. táblázat) (Az adósságtípusonkénti részletes adatokat a 28. táblázat tartalmazza.)*

27. táblázat: Háztartások aránya az adósság összege szerint, a háztartás jellemzője szerint, %

Háztartás jellemzője		Nincs tartozás	Tartozás mértéke				*Összesen, %*	*Elemszám, db.**
			100e Ft alatt	100-500e Ft között	500e Ft felett	Van, de nem tudja, mennyi		
Abszolút szegénység szerint	Szegény	28,6	25,9	24,3	19,2	2,0	100	255
	Nem szegény	47,1	27,9	12,3	11,5	1,2	100	244
Relatív jövedelmi szegénység szerint	Szegény	32,9	28,1	21,1	16,3	1,7	100	417
	Nem szegény	62,2	20,7	4,9	11,0	1,2	100	82
Etnikai hovatartozás szerint	Roma	31,6	25,1	22,7	18,6	2,1	100	339
	Nem roma	54,4	26,5	9,8	7,8	1,5	100	204

** A „nincs ilyen költsége" és a „nem tudja, nincs választ" nem vettük figyelembe.*

28. táblázat: Háztartások aránya az adósság összege szerint adósságtípusonként, %

Adósság típusa	Nincs tartozás	Tartozás mértéke				*Összesen, %*	*Elemszám, db.**
		100e Ft alatt	100-500e Ft között	500e Ft felett	Van, de nem tudja, mennyi		
Albérleti díj/közös költség	47,1	0	0	0	52,9	100	17
Hitel törlesztés elmaradása	64,0	10,7	11,1	12,5	1,8	100	506
Vízszámla	83,0	14,8	1,9	0,0	0,2	100	465
Villanyszámla	73,0	22,1	4,4	0,0	0,6	100	544
Gázszámla	90,9	5,1	2,4	0,9	0,6	100	331
Szemétszállítási díj	81,5	17,2	0,0	0,0	1,3	100	545
Bolti tartozás	87,9	10,3	0,9	0,5	0,4	100	546
Uzsora tartozás	99,1	0,6	0,2	0,2	0	100	540
Egyéb adósság	80,6	12,5	4,4	2	0	100	542

** A „nincs ilyen költsége" és a „nem tudja, nincs választ" nem vettük figyelembe.*

7. Közösségi érdeklődés, részvétel

A program központi eleme a településeken élők mobilizálása, aktivizálása annak érdekében, hogy közösségként tudjanak működni. A közösségszervezést és fejlesztést a projekt számos tevékenysége szolgálja. A potenciális célcsoportba tartozók közösségi aktivitását éppen ezért több kérdés mentén vizsgálta az adatfelvétel.

7.1. Közösségi érdeklődés

A közösségi aktivitás mértékét többek között azzal vizsgálta a kérdőív, hogy a megkérdezettek érdeklődnek-e településük és (lakó)közösségük problémái, ügyei iránt. A válaszadók egyaránt harmadát komolyan érdeklik mind a település (33%), mind a szűkebb környezet (34%) dolgai. A közügyek iránt teljesen közömbösek arányai a (lakó)közösség és a település esetében szintén hasonlók; a válaszadók mintegy negyede (27 és 23%) egyáltalán nem foglakozik ezekkel a kérdésekkel. Az adatok alapján az látszik, hogy az érdeklődést nem befolyásolja az, hogy valaki – a definíció szerint – mélyszegénységben él vagy sem. *(29. táblázat)*.

29. táblázat: Érdeklődés a (lakó)közösség és a település dolgai, gondjai iránt, %

Dimenzió	Érdeklik-e a (lakó)közösség dolgai, gondjai?			
	Soha nem foglalkozom ezzel	Néha tájékozódom	Komolyan érdekel	*Összesen*
Mélyszegény	27,6	38,1	34,3	*100*
Nem mélyszegény	26,7	39,4	34,0	*100*
Teljes minta	*27,2*	*38,6*	*34,2*	*100*
Dimenzió	Érdeklik-e a település dolgai, gondjai?			
	Soha nem foglalkozom ezzel	Néha tájékozódom	Komolyan érdekel	*Összesen*
Mélyszegény	23,0	42,5	34,5	*100*
Nem mélyszegény	23,2	45,2	31,6	*100*
Teljes minta	*23,1*	*43,5*	*33,4*	*100*

A mért érdeklődés szintje, illetve az érdeklődők arányai egyes települések között jelentősen eltérnek. Szajlán (41%), Szúcson (38%), Terpesen (39%) és Sirokban (40%) közel azonos a településük dolgai iránt komolyan érdeklődők aránya. Bükkszentmártonban már csak a megkérdezettek harmada (34%), Egerbaktán negyede (27%), Hevesaranyoson pedig csak ötöde (21%) válaszolta azt, hogy érdeklődik a helyi közügyek iránt. A szűkebb környezet, a (lakó)közösség dolgaival szemben lényegében hasonlók az érdeklődési arányok. A települések közötti különbségek azonban másként alakulnak. Ezen a téren a bükkszentmártoniak a legaktívabbak, a komolyan érdeklődők aránya 42 százalék. Öt faluban (Egerbakta, Szajla, Terpes, Szúcs, Sirok) a válaszadók mintegy harmada (33-37%) mutatott érdeklődést a közösségi problémák iránt. A hevesaranyosiak (27%) viszont ebben a kérdésben is a legkevésbé érdeklődők. *(18. ábra)*

18. ábra: Érdeklődés a település és a (lakó)közösség dolgai iránt településenként, a válaszadók megoszlása, %

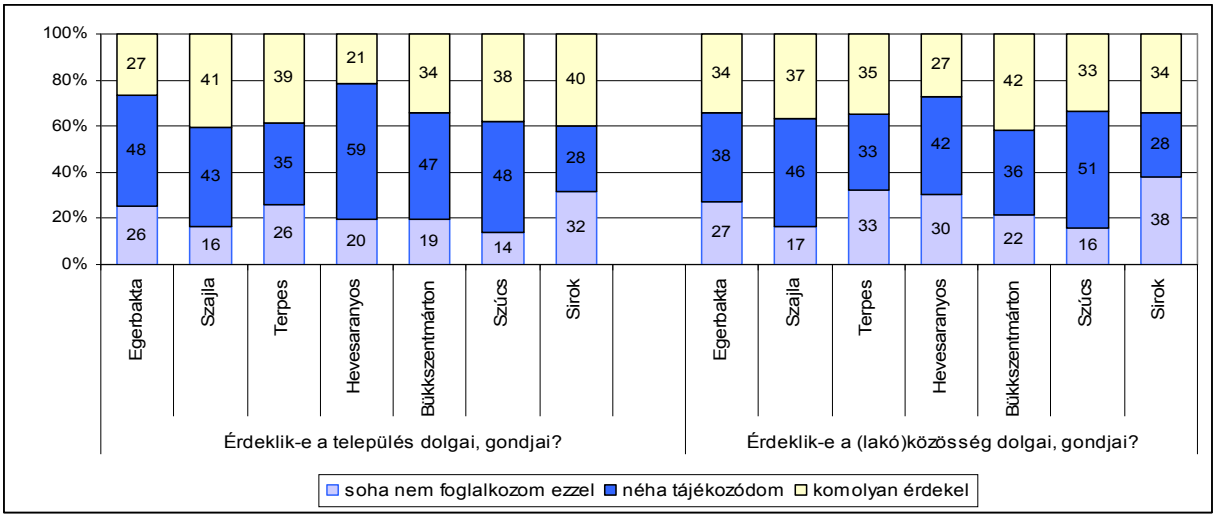

7.2. Formális és informális közösségek, közösségi részvétel

Az érdeklődésen túl megkérdeztük azt is, tagjai-e a válaszadók valamilyen formális/informális kisközösségnek, csoportnak. Ez alapján 2-5 százalékos részvételi arányokat mértünk, amelyek a tényleges aktivitás (és a lehetőségek) nagyon alacsony szintjére utalnak. Ennél jóval magasabb azoknak az aránya, akik jelenleg nem tagjai a felsorolt közösségeknek, de

szeretnének belépni ilyen típusú csoportokba. Legtöbben különböző klubokba lépnének be (15%), zenekarnak/együttesnek, focicsapatnak/sportklubnak, egyesületnek a válaszolók egyaránt 9 százaléka szeretne tagja lenni. *(30. táblázat)* Összességében a megkérdezettek tizede (9,7%) tagja legalább egy közösségnek. A nem mélyszegénységben élők valamivel aktívabbak, mint a mélyszegények: előbbiek 12 százaléka, utóbbiak 8 százaléka tagja csoportnak/csoportoknak.

30. táblázat: Tagság formális/informális közösségekben, a válaszadók megoszlása, %

Tagja-e	Igen	Nem	Nem, de szeretne	*Összesen*	*Elemszám (fő)*
Zenekarnak, együttesnek, tánckörnek	2,0	89,2	8,8	*100*	*1180*
Focicsapatnak, sportklubnak	2,7	88,6	8,7	*100*	*1180*
Egyéb klubnak, társaskörnek	2,0	83,4	14,6	*100*	*1173*
Egyesületnek	4,9	86,3	8,8	*100*	*1170*

A hét település esetében összevont változó (a 4 felsorolt csoport közül mennyinek tagja a megkérdezett) jelzi a közösségi aktivitásnak ezt a szegmensét. Összességében Hevesaranyoson (15%), Egerbaktán és Sirokban (10-10%) a legmagasabb azok aránya, akik tagjai valamelyik csoportnak. Terpesen viszont a megkérdezettek mindössze 4 százaléka tagja kisközösségnek. Bükkszentmártonban, Szajlán és Szúcson ez az arány 8-9 százalék. *(31. táblázat)* Ahogy az összesített adatok alapján, úgy települési szinten is az látszik, hogy legtöbben klubnak, társas körnek lennének tagjai, ha nyílna erre lehetőség. A különböző csoportok iránt érdeklődők aránya jellemzően Szúcson, Egerbaktán és Szajlán a legmagasabb (7-24%). *(A részletes településsoros adatokat a 32. táblázat tartalmazza.)*

31. táblázat: Tagság formális/informális közösségekben településenként, a válaszadók megoszlása, %

Település	Hány közösségnek a tagja, %				*Összesen*	*Elemszám (fő)*
	Egynek sem	Egynek	Kettőnek	Három-négynek		
Egerbakta	90,1	7,8	0,7	1,4	*100*	*294*
Szajla	92,4	7,0	0,6	0,0	*100*	*158*
Terpes	96,3	2,5	1,3	0,0	*100*	*80*
Hevesaranyos	84,6	13,0	2,4	0,0	*100*	*169*
Bükkszentmárton	91,0	7,9	1,1	0,0	*100*	*89*
Szúcs	91,7	8,3	0,0	0,0	*100*	*132*
Sirok	90,0	8,8	1,2	0,0	*100*	*260*
Összesen	90,3	8,4	1,0	0,3	*100*	*1182*

32. táblázat: Nem tagja, de szeretne tagja lenni formális/informális közösségeknek, településenként, %

Település	Szeretne-e tagja lenni (igen válaszok aránya, %)			
	Zenekarnak, együttesnek, tánckörnek	Focicsapatnak, sportklubnak	Egyéb klubnak, társaskörnek	Egyesületnek
Egerbakta	9	11	22	10
Szajla	7	15	16	9
Terpes	8	8	18	10
Hevesaranyos	5	5	7	9
Bükkszentmárton	10	3	18	14
Szúcs	17	16	24	15

Település	Szeretne-e tagja lenni (igen válaszok aránya, %)			
	Zenekarnak, együttesnek, tánckörnek	Focicsapatnak, sportklubnak	Egyéb klubnak, társaskörnek	Egyesületnek
Sirok	8	3	4	3
Összesen	*9*	*9*	*15*	*9*

A megkérdezettek legnagyobb arányban falunapon (65%) és egyéb közösségi programokon (48%) vesznek részt „mindig" településükön. A különböző óvodai/iskolai rendezvényekre a válaszadók több mint harmada (37%) mindig elmegy, ugyanakkor a sporteseményeket (jellemzően foci meccs) csak 16 százalékuk látogatja „mindig". A helyi politika kevésbé érdekli az embereket, de talán még az is meglepő, hogy a megkérdezettek legalább 3-4 százaléka „mindig" eljár az önkormányzat, illetve a cigány kisebbségi önkormányzat üléseire. A másik oldalról vizsgálva: a válaszolók negyede (26%) soha nem jár közösségi programokra, 60 százalékuk sporteseményekre, és több mint tizedük (14%) még a falunapon sem vesz részt soha. *(33. táblázat) (A programokon való részvétel összevont arányait településsorosan a 19. ábra tartalmazza.)*

33. táblázat: Részvétel különböző programokon, eseményeken, a válaszadók megoszlása, %

Program	Részt vesz-e a programokon (igen válaszok aránya, %)				*Összesen*	*Elemszám, fő*
	Mindig	Ritkán	Soha	Nincs ilyen a faluban		
Falunapon	65,3	20,4	13,9	0,3	*100*	*1180*
Közösségi programokon	47,5	23,8	26,1	2,5	*100*	*1180*
Óvodai/iskolai programokon	36,6	14,7	45,8	3,0	*100*	*1110*
Sporteseményeken	15,6	15,8	59,9	8,7	*100*	*1170*
Önkormányzat ülésein	3,4	10,6	85,8	0,3	*100*	*1174*
CKÖ ülésein	4,5	7,3	87,7	0,4	*100*	*1166*

19. ábra: Programokon való részvétel összevont arányai településenként, személyek aránya, %

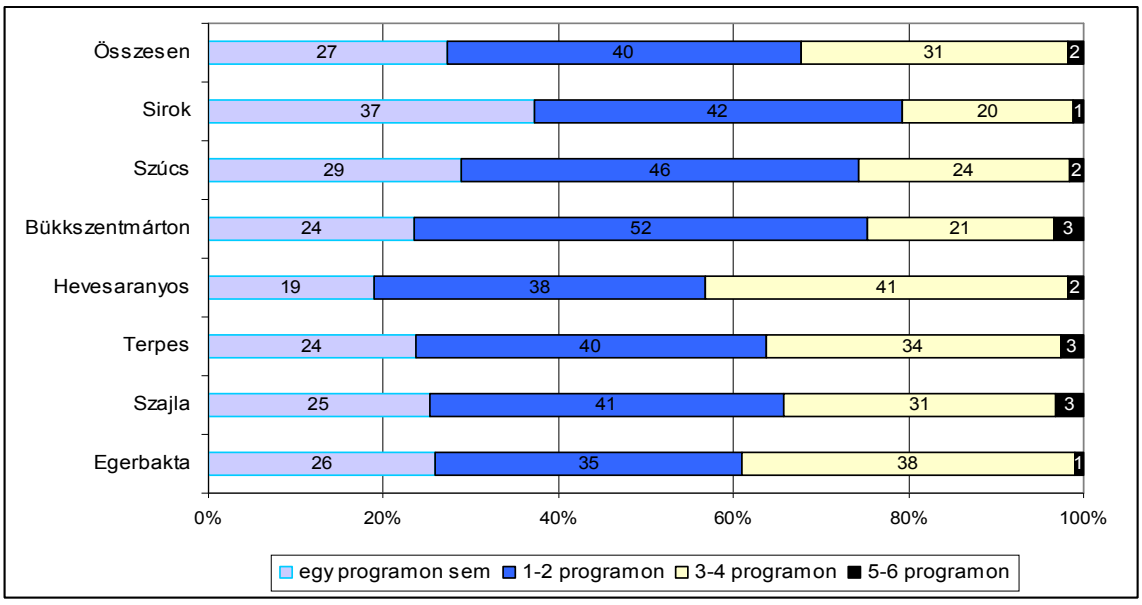

7.3. Közösségi aktivitási index

Képzett változóval árnyaltabb képet is kapunk a megkérdezett személyek közösségi aktivitásának mértékéről. Az **„aktivitási indexet”** a fent elemzett négy változó összevonásával hoztuk létre. [22] Az index alapján a teljes mintában a válaszadók ötöde (21%) „aktív”, közel fele (48%) „érdeklődő” és kevesebb, mint harmada (31%) „nem aktív”.

A személyek különböző jellemzői nem okoznak jelentős eltérést az aktivitás szintjében. Kivétel ez alól az iskolai végzettség két „széle”: a nyolc osztály alatti végzettséggel és a diplomával rendelkező aktívak aránya 14, illetve 17 százalék, miközben a más fokozatú végzettségűek aránya 22-25 százalék között változik. A romák (20%) kismértékben ugyan, de valamivel kevésbé aktívak, mint a nem romák (23%). A definíció szerint mélyszegénységben élők aktivitási aránya (21%) szinte pontosan megegyezik a nem mélyszegényekével (21%). Ehhez hasonló a gazdaságilag aktívak és nem aktívak közösségi aktivitási aránya: mindkét csoport ötöde tekinthető közösségi szempontból aktívnak. Az „érdeklődők” aránya a legtöbb esetben már mintegy 10 százalékpontos különbségeket mutat, jellemzően a hátrányos helyzetű csoportok javára, amelyből következik, hogy a „nem aktívak” közöttük kevesebben vannak. *(32. táblázat)*

32. táblázat: Közösségi aktivitási index a személyek jellemzői szerint és összesen, %

Személyek jellemzője		Aktivitási index			*Összesen*	*Elemszám, fő*
		Nem aktív	Érdeklődő (1-2 változó)	Aktív (3-4 változó)		
Etnikai hovatartozás	Roma	28,5	51,6	19,9	100	758
	Nem roma	36,9	40,0	23,1	100	*415*
Gazdasági aktivitás	Inaktív	27,6	50,7	21,8	100	*827*
	Aktív	40,1	40,4	19,5	100	*354*
Mélyszegénység (definíció szerint)	Mélyszegény	28,1	51,0	20,9	100	*716*
	Nem mélyszegény	36,5	42,3	21,2	100	*466*
Iskolai végzettség	8 osztály alatt	36,6	49,1	14,3	100	*224*
	8 osztály	29,8	48,2	22,0	100	*564*
	Szakmunkás	31,3	44,2	24,5	100	*249*
	Érettségi	30,2	47,9	21,9	100	*96*
	Diploma	41,7	41,7	16,7	100	*12*
	Jelenleg tanul	24,3	51,4	24,3	100	*37*
Összesen		*31,4*	*47,5*	*21,1*	*100*	*1182*

7.4. Egyéni készségek és képességek

A kérdőív személyi blokkja alapján vannak információink – az iskolai végzettségen túl – arról, hogy saját bevallásuk szerint mihez értenek a megkérdezettek. A tíz választható kategóriát a korábban szerzett tapasztalatok alapján állította össze a SZETA Egri Alapítványa

[22] Aktivitási index: négy változóból hoztuk létre. (1) „Érdeklődik-e a település dolgai iránt?” kérdésre adott „komolyan érdekelnek, foglalkoztatnak válaszok” figyelembe vétele. (2) Érdeklődik-e a (lakó)közösség dolgai iránt?” kérdésre adott „komolyan érdekelnek, foglalkoztatnak válaszok” figyelembe vétele. (3) A felsorolt négy csoport (nem vettük figyelembe az önkormányzatot és a cigány kisebbségi önkormányzatot) közül legalább egynek tagja. (4) A felsorolt hat program/esemény közül legalább kettőn „mindig” részt vesz. Ha a figyelembe vett négy változó közül egy sem teljesül, akkor „nem aktív”, ha 1-2 teljesül, akkor „érdeklődő”, ha 3-4 változó teljesül, akkor „aktív” a válaszadó személy.

az adatfelvételhez[23]. Ezek fontos információk a lehetséges foglalkoztatási irányok, alternatív jövedelemforrások szempontjából, illetve abban az esetben, ha szociális szövetkezet vagy egyéb más „önsegítő csoport" létrehozása kerül szóba a projekt megvalósítása során. A készségek és képességek feltérképezése a közösségfejlesztés, a közösségi munka tervezése során is hasznos információkat nyújt a potenciális célcsoportról.

Az 1182 válaszadó mindössze 3 százaléka mondta azt, hogy a felsorolt tíz tevékenység egyikéhez sem ért. A megkérdezett személyek ötöde (19%) 1-3 dologhoz ért, és egyaránt 39 százalék azok aránya, akik 4-6, illetve 7-10 tevékenységhez értenek a kérdőívben szereplő lehetőségek közül. A romák 44 százaléka, a nem romák 29 százaléka mondta magáról, hogy a „legsokoldalúbbak" (7-10 dolog) közé tartozik. Ugyanakkor a „csak" 4-6 tevékenységhez értők aránya a nem cigányok között magasabb (44%), mint a cigányok körében (37%). A mélyszegények között 9 százalékponttal magasabb azoknak az aránya (43%), akik 7-10 tevékenységbe is sikerrel bele tudnának fogni, mint a nem mélyszegények között (34%). A „semmihez nem értők" aránya mindkét csoportban 3 százalék. Iskolai végzettség szerint vizsgálva a legsokrétűbb munkát elvégzők aránya a nyolc osztállyal sem rendelkezők között a legmagasabb, nekik éppen felük tartozik ebbe a kategóriába. A diplomásoknak mindössze 8 százaléka ért 7-10 dologhoz, ugyanakkor háromnegyedük 4-6 tevékenységhez értőnek vallja magát. (Esetükben az elemszám már nagyon alacsony, összesen 12 fő). *(20. ábra) (A részletes tevékenységenkénti településsoros adatokat a 33. táblázat tartalmazza.)*

20. ábra: A különböző tevékenységekhez értők összevont arányai a személyek jellemzői szerint és összesen, %

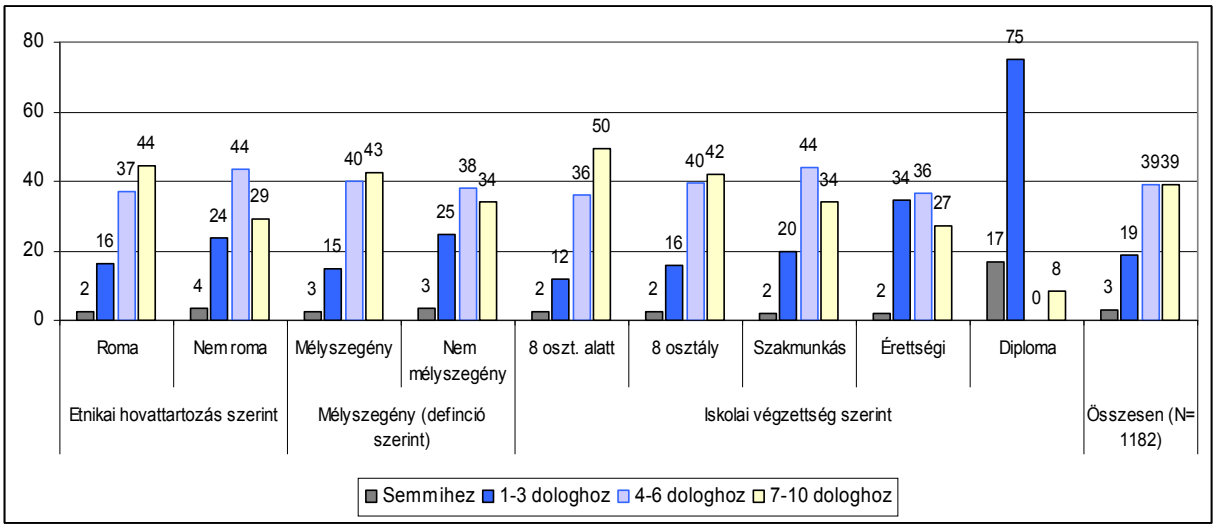

33. táblázat: A különböző tevékenységekhez értők aránya településenként, %

Település	Állat-gondozás	Kőműves-munka	Gyógy-növény, gomba	Konyha-kert	Hímzés, kézimunka	"Vasazás"	"Fa-munka"	Sütés-főzés	Szőlő-művelés, metszés	Mező-gazdasági munka
Egerbakta	75,6	53,1	59,7	77,7	33,8	38,2	55,4	65,3	71,7	70,3
Szajla	74,1	43,0	62,0	76,6	34,4	31,0	58,9	72,0	56,3	63,3
Terpes	72,5	47,5	61,3	75,0	41,3	37,5	48,8	68,8	62,5	72,5

[23] A tíz tevékenységtípus: (1) álltatartás, állatgondozás; (2) kőművesmunka, építkezés; (3) Gyógynövény, gombaszedés, gyűjtés; (4) konyhakert művelése, (5) hímzés, kézimunka; (6) „vasazás"; (7) "Fa-munka"; (8) sütés-főzés; (9) szőlő-művelés, metszés; (10) mező-gazdasági munka.

Település	Állat-gondozás	Kőműves-munka	Gyógy-növény, gomba	Konyha-kert	Hímzés, kézimunka	"Vasazás"	"Fa-munka"	Sütés-főzés	Szőlő-művelés, metszés	Mező-gazdasági munka
Hevesaranyos	68,0	46,7	59,8	71,9	29,0	35,1	55,0	69,6	69,6	68,5
Bükkszentmárton	55,1	33,0	51,7	70,8	24,7	29,2	36,0	68,5	66,3	57,3
Szúcs	65,6	36,4	61,4	66,7	32,6	25,8	51,5	65,9	53,0	62,9
Sirok	65,9	42,9	58,5	66,9	36,5	38,5	48,3	68,8	40,4	53,5
Összesen	69,3	44,8	59,4	72,4	33,5	34,7	51,9	68,1	59,2	63,7
Személyek száma összesen, fő	*815*	*529*	*702*	*853*	*395*	*410*	*613*	*804*	*695*	*747*

1. sz. Melléklet: Részletes adatok

1. táblázat: Szeretné-e, hogy programunkkal megkeressük… személyek megoszlása településenként

Település	Személyek száma (fő) és megoszlása (%)	Szeretné-e, hogy programunkkal kapcsoltban megkeressük?			Összesen
		Igen	Nem	Nem tudja/ nincs válasz	
Egerbakta	Személyek száma, fő	281	12	1	*294*
	Személyek megoszlása, %	95,6	4,1	0,3	*100*
Szajla	Személyek száma, fő	154	4	0	*158*
	Személyek megoszlása, %	97,5	2,5	0,0	*100*
Terpes	Személyek száma, fő	78	1	1	*80*
	Személyek megoszlása, %	97,5	1,3	1,3	*100*
Hevesaranyos	Személyek száma, fő	158	4	7	*169*
	Személyek megoszlása, %	93,5	2,4	4,1	*100*
Bükkszentmárton	Személyek száma, fő	87	1	1	*89*
	Személyek megoszlása, %	97,8	1,1	1,1	*100*
Szúcs	Személyek száma, fő	124	4	4	*132*
	Személyek megoszlása, %	93,9	3,0	3,0	*100*
Sirok	Személyek száma, fő	251	9	0	*260*
	Személyek megoszlása, %	96,5	3,5	0,0	*100*
Összesen	Személyek száma, fő	1133	35	14	*1182*
	Személyek megoszlása, %	95,9	3,0	1,2	*100*

2. táblázat: Szeretné-e, hogy programunkkal megkeressük… személyek megoszlása etnikai hovatartozás és mélyszegénység szerint

Személyek jellemzője	Személyek száma (fő) és megoszlása (%)	Szeretné-e, hogy programunkkal kapcsoltban megkeressük?			Összesen
		Igen	Nem	Nem tudja/ nincs válasz	
Roma	Személyek száma, fő	736	14	8	*758*
	Személyek megoszlása, %	97,1	1,8	1,1	*100*
Nem roma	Személyek száma, fő	388	21	6	*415*
	Személyek megoszlása, %	93,5	5,1	1,4	*100*
Mélyszegény	Személyek száma, fő	693	18	5	*716*
	Személyek megoszlása, %	96,8	2,5	0,7	*100*
Nem mélyszegény	Személyek száma, fő	440	17	9	*466*
	Személyek megoszlása, %	94,4	3,6	1,9	*100*

1. ábra: A magukat cigánynak vallók körében tapasztalat hátrányok; a megkülönböztetést tapasztalók aránya, %

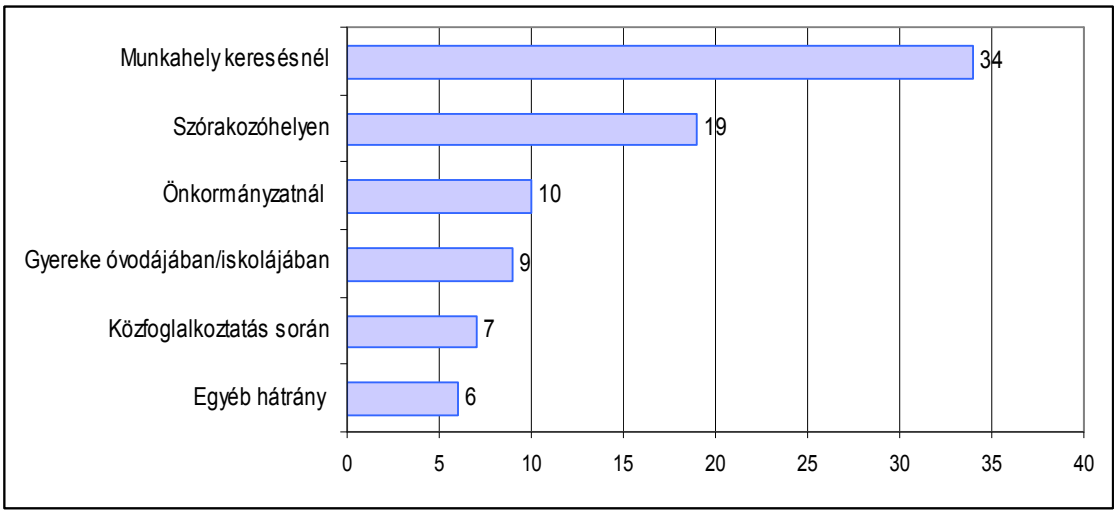

2. sz. Melléklet: Az adatfelvétel kérdőíve

SZETA Egri Alapítványa – Kárpátok Alapítvány-Magyarország
HÉT FALU - EGY HÁLÓZAT Peremhelyzetű falvak összefogása három kistérség határán

EGYÉNI KÉRDŐÍV

A TÁMOP 5.1.3.-09/2. Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért c.
pályázati projekt bemeneti felméréséhez

A válaszadás önkéntes!

VÁLASZADÓ SZEMÉLY SORSZÁMA: _ _ _ _

HÁZTARTÁS SORSZÁMA: _ _ _ _

HÁNY KÉRDŐÍV KÉSZÜLT EBBEN A HÁZTARTÁSBAN (CSAK 18 ÉVEN FELÜLI SZEMÉLLYEL):_ _

Ha egy háztartásban több, a célcsoportba tartozó 18 éven felüli személy kerül lekérdezésre, akkor a háztartásra/családra vonatkozó kérdéseket csak a háztartás egyik megkérdezett tagjától kell lekérdezni, a többiektől nem. A háztartásra vonatkozó, csak egy személytől kérdezendő kérdések száma szegéllyel van jelölve (19-36. kérdések).

KÉRDEZETT NEVE:……

KÉRDEZETT LAKCÍME: település: ……..

utca, házszám:……..

(A nevet és a lakcímet senkinek nem adjuk tovább, az összegző adatok elemzése ezek nélkül készül. Egyrészt a programba bevonás, megkeresés miatt van ezekre szükség, másrészt azért, mert 3 év múlva ismét megkérdeznénk őket, hogy lássuk, hogyan változott a helyzet.)

KÉRDEZŐ NEVE:…….
KÉRDEZÉS IDEJE: 201…. hónap nap
KÉRDEZÉS HELYE:……. (település)

MINDEN 18 ÉVEN FELÜLITŐL KÉRDEZENDŐ (EGY HÁZTARTÁSBAN TÖBB IS LEHET)

0. A kérdezett személy melyik településen lakik?
   1. Egerbakta
   2. Szajla
   3. Terpes
   4. Hevesaranyos
   5. Bükkszentmárton
   6. Szúcs
   7. Sirok

1. A kérdezett neme 1 férfi 2 nő

2. Melyik évben született? 19……..
3. Családi állapota?
   1. nőtlen/hajadon/nincs élettársa 2. élettárssal él 3. házas, együtt élnek
   4. házas, külön élnek 5. elvált, nincs élettársa 6. elvált, van élettársa
   7. özvegy, nincs élettársa 8. özvegy, van élettársa 99.nem tudja/nincs válasz

4. Mi a legmagasabb iskolai végzettsége?
   1. 4 osztály alatt 2. 4-7 osztály 3. 8 osztály 4. 9-10 osztály
   5. szakmunkásképző/szakiskola 6. érettségi 7. OKJ-s képzés (8 osztállyal)
   8. OKJ-s képzés (érettségivel) 9. jelenleg tanul általános iskolában
   10. jelenleg tanul középiskolában 11. jelenleg tanul egyetemen/főiskolán
   99. nem tudja/nincs válasz

5. Saját bevallása szerint mihez ért?

5.1. állatgondozás	1. igen	2. nem	99. nem tudja/nincs válasz
5.2. építkezés, kőművesmunka	1. igen	2. nem	99. nem tudja/nincs válasz
5.3. gyógynövény, gomba	1. igen	2. nem	99. nem tudja/nincs válasz
5.4. konyhakert	1. igen	2. nem	99. nem tudja/nincs válasz
5.5. hímzés, kézimunka	1. igen	2. nem	99. nem tudja/nincs válasz
5.6. „vasazás”	1. igen	2. nem	99. nem tudja/nincs válasz
5.7. „famunka”, fafeldolgozás	1. igen	2. nem	99. nem tudja/nincs válasz
5.8. sütés, főzés	1. igen	2. nem	99. nem tudja/nincs válasz

5.9. egyéb, éspedig:…….

6. Gazdasági aktivitása – jelenleg mit csinál?
   1. foglalkoztatott, bejelentett munkája van 2. bejelentett alkalmi munka
   3. nem bejelentett alkalmi munka 4. regisztrált munkanélküli
   5. nem regisztrált munkanélküli 6. közfoglalkoztatott
   7. gyesen/gyeten/gyeden van 8. nyugdíjas 9. rokkant nyugdíjas
   10. ápolási díjon van 11. fogyatékos, tartósan beteg, ezért nem dolgozik
   12. jelenleg tanul 13. egyéb 99. nem tudja/nincs válasz

7. **HA** jelenleg (regisztrált/nem regisztrált) munkanélküli, mikor dolgozott utoljára?
   0. nem vonatkozik rá a kérdés 1. soha 2. legfeljebb 1 éve
   3. 2-3 éve 4. több mint 3 éve 99. nem tudja/nincs válasz

8. **HA** jelenleg (bejelentett/nem bejelentett) alkalmi munkája van, ezt milyen gyakran tudja végezni?
   0. nem vonatkozik rá a kérdés 1. folyamatosan, mindig 2. hetente egy-két alkalom 3. havonta egy-két alkalom 4. félévente néhányszor
   5. évente néhányszor 6. egyéb, éspedig:……
   99. nem tudja/nincs válasz

9. Ezeken túl miből tudja bevételeit pótolni, kiegészíteni? Miből jut még pénzhez?

9.1. állattartás, értékesítés 1. igen 2. nem 99. nem tudja/nincs válasz
9.2. gombaszedés 1. igen 2. nem 99. nem tudja/nincs válasz
9.3. gyógynövények gyűjtése 1. igen 2. nem 99. nem tudja/nincs válasz
9.4. „csigázás” 1. igen 2. nem 99. nem tudja/nincs válasz
9.5. „vasazás” 1. igen 2. nem 99. nem tudja/nincs válasz
9.6. zöldség/gyümölcs szedés, eladás 1. igen 2. nem 99. nem tudja/nincs válasz
9.7. hímzés, kézimunka 1. igen 2. nem 99. nem tudja/nincs válasz
9.8. egyéb, éspedig:……

10. **HA** jelenleg közfoglalkoztatott/”közmunkán” van,

10.1. hány órában dolgozik?
0. nem vonatkozik rá a kérdés 1. napi 4 óra 2. napi 6 óra
3. napi 8 óra 99. nem tudja/nincs válasz

10.2. ebben az évben hány hónapot dolgozott?
0. nem vonatkozik rá a kérdés 1. egy hónapot 2. két-három hónapot
3. négy-hat hónapot 4. hat hónapnál többet 99. nem t/nv

11. Részesül-e **ön** jelenleg a következő segélyek/támogatások valamelyikében?

11.1. álláskeresési járadék (munkanélküli segély) 1. igen 2.nem 99. nt/nv
11.2. bérpótló juttatás 1. igen 2.nem 99. nt/nv
11.3. rendszeres szociális segély 1. igen 2.nem 99. nt/nv
11.4. időskorúak járadéka 1. igen 2.nem 99. nt/nv
11.5. fogyatékossági támogatás 1. igen 2.nem 99. nt/nv
11.6. közgyógyellátás 1. igen 2.nem 99. nt/nv
11.7. egyéb, éspedig:…… 1. igen 2.nem 99. nt/nv

12. Érdeklik-e a település dolgai, gondjai?
1. soha nem foglalkozom ezzel 2. néha tájékozódom ezekről
3. komolyan érdekelnek,foglalkoztatnak 99. nt/nv

13. Érdeklik-e a (lakó)közösségének dolgai, gondjai?
1. soha nem foglalkozom ezzel 2. néha tájékozódom ezekről
3. komolyan érdekelnek,foglalkoztatnak 99. nt/nv

14. Tagja-e?

14.1. zenekarnak, együttesnek, tánckörnek
1. igen 2. nem 3. szeretne, de nincs rá lehetőség 99 nv/nt
14.2. focicsapatnak, sport klubnak
1. igen 2. nem 3. szeretne, de nincs rá lehetőség 99 nv/nt
14.3. egyéb klubnak, társas körnek
1. igen 2. nem 3. szeretne, de nincs rá lehetőség 99 nv/nt
14.4. egyesületnek
1. igen 2. nem 3. szeretne, de nincs rá lehetőség 99 nv/nt
14.5. települési önkormányzatnak
1. igen 2. nem 3. szeretne, de nincs rá lehetőség 99 nv/nt
14.6. cigány kisebbségi önkormányzatnak
1. igen 2. nem 3. szeretne, de nincs rá lehetőség 99 nv/nt

15. Részt szokott-e venni?

15.1. falunapon
1. igen, mindig 2. ritkán 3. soha 4. nincs ilyen a faluban 99. nv/nt
15.2. közösségi programokon/rendezvényeken
1. igen, mindig 2. ritkán 3. soha 4. nincs ilyen a faluban 99. nv/nt
15.3. óvodai/iskolai programokon
1. igen, mindig 2. ritkán 3. soha 4. nincs ilyen a faluban 99. nv/nt
15.4. sportesemények

1. igen, mindig 2. ritkán 3. soha 4. nincs ilyen a faluban 99. nv/nt

15.5. önkormányzat ülésein

1. igen, mindig 2. ritkán 3. soha 4. nincs ilyen a faluban 99. nv/nt

15.6. cigány kisebbségi önkormányzat ülésein

1. igen, mindig 2. ritkán 3. soha 4. nincs ilyen a faluban 99. nv/nt

16. Romának vallja-e magát? 1. igen 2.nem 3. nt/nv

17. **HA** igen, származott ebből már valamilyen hátránya?

0. nem roma, nem vonatkozik rá a kérdés

17.1. munkahely keresésénél	1. igen	2. nem	3. nt/nv
17.2. közfoglalkoztatás során	1. igen	2. nem	3. nt/nv
17.3. a gyerek óvodájában/iskolájában	1. igen	2. nem	3. nt/nv
17.4. önkormányzatnál	1. igen	2. nem	3. nt/nv
17.5. szórakozóhelyen	1. igen	2. nem	3. nt/nv
17.6. egyéb, éspedig:…….	1. igen	2. nem	3. nt/nv

19. Van-e olyan kiskorú, 18 éven aluli gyereke, aki **nem** itt él önnel a háztartásban/családban?

1. egyáltalán nincs 18 éven aluli gyereke 2. nincs, mindegyik itt él a családban
3. van, ezen a településen él 4. van, másik településen él
99. nem tudja/nincs válasz

18. Szeretné-e, hogy induló programunkkal kapcsoltban megkeressük, bővebben tájékoztassuk önt?

1. igen 2. nem 99. nt/nv

HÁZTARTÁSRA VONATKOZÓ KÉRDÉSEK, EGY HÁZTARTÁSBAN CSAK EGY SZEMÉLYTŐL KELL KÉRDEZNI

19. Összesen (önnel együtt) mennyien élnek a háztartásban? ……fő

20. Hány **18 éven aluli** gyerek él itt a háztartásban/családban? …… fő

0. nincs ilyen gyerek 99. nem tudja/nincs válasz

21. **HA VAN 18 éven aluli** gyerek a családban/háztartásban: **TÁBLÁZAT** (a táblázatnak annyi sorát kell kitölteni, ahány ilyen gyerek van, a táblázat alatti kódokat használva. A többi sorba mindenhova 0-t kell írni.

	(gyerek keresztneve)	Neme	Születési éve	Jelenleg mit csinál?	Tartósan beteg, fogyatékos	Van-e már gyereke?
21.1.			19……			
21.2.			19……			
21.3.			19……			
21.4.			19……			
21.5			19……			
21.6			19……			
21.7			19……			
21.8			19……			

Kódok a gyerektáblázathoz:

Neme 1. férfi 2. nő

Jelenleg mit csinál? 1. otthon van, nem jár intézménybe 2. bölcsődébe jár 3. óvodába jár
4. általános iskolás 5. szakmunkásképzőbe/szakiskolába jár 6. gimnáziumba jár
7. nem jár intézménybe, dolgozik 99. nt/nv

Tartósan beteg, fogyatékos 1. igen 2. nem 99. nt/nv

Van-e már gyereke? 1. nincs 2. igen, egy 3. igen, kettő 4. igen, három vagy több 99. nt/nv

22. Kérem, becsülje meg, a múlt hónapban mennyi volt a **háztartás** összes jövedelme.
……e Ft 99. nem tudja/nincs válasz

23. Miből jött össze ez a jövedelem **(a háztartásban)**?

23.1. munkabér, fizetés főállásból	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.2. munkabér alkalmi munkából	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.3. közfoglalkoztatásból, közmunkából	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.4. bérpótló juttatás	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.5. rendszeres szociális segély	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.6. lakásfenntartási támogatás	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.7. rendsz. gyermekvédelmi kedvezmény	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.8. egyéb más segély	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.9. családi pótlék	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.10. gyes/gyet/gyed	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.11. nyugdíj	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.12. rokkant nyugdíj	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.13. ápolási díj	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv
23.14. egyéb jövedelem	……eFT	0. nincs ilyen	99. nt/nv

24. Van-e az önök **háztartásában, lakásában**?

24.1. automata mosógép	1. van	2. nincs	99. nt/nv
24.2. számítógép	1. van	2. nincs	99. nt/nv
24.3. internet	1. van	2. nincs	99. nt/nv
24.4. hűtőszekrény	1. van	2. nincs	99. nt/nv
24.5. személy autó	1. van	2. nincs	99. nt/nv

25. Elő szokott-e fordulni mostanában, hogy nem jut pénz?

25.1. ennivalóra, élelmiszerre
1. nem fordul elő 2. néha előfordul 3. soha nem jut 4. lenne rá, de ilyesmire nem költenek 99. nt/nv

25.2. lakás költségeire, rezsire
1. nem fordul elő 2. néha előfordul 3. soha nem jut 4. lenne rá, de ilyesmire nem költenek 99. nt/nv

25.3. gyógyszerek kiváltására
1. nem fordul elő 2. néha előfordul 3. soha nem jut 4. lenne rá, de ilyesmire nem költenek 99. nt/nv

25.4. gyerekek óvodai, iskolai költségeire
1. nem fordul elő 2. néha előfordul 3. soha nem jut 4. lenne rá, de ilyesmire nem költenek 99. nt/nv

25.5. szórakozásra, kikapcsolódásra
1. nem fordul elő 2. néha előfordul 3. soha nem jut 4. lenne rá, de ilyesmire nem költenek 99. nt/nv

26. Ha elfogy a pénze, hova tud segítségért fordulni? (Pénzt, élelmiszert, egyéb segítséget kérni?)

26.1. senkihez nem tud	(kód=1 – ekkor csak ez az egy válasz van)		(99. nt/nv)
26.2. nagyszülőhöz/szülőkhöz/gyerekekhez	1. igen, tud	2. nem tud	99. nt/nv
26.3. rokonokhoz a településen	1. igen, tud	2. nem tud	99. nt/nv
26.4. rokonokhoz más településen	1. igen, tud	2. nem tud	99. nt/nv
26.5. szomszédokhoz	1. igen, tud	2. nem tud	99. nt/nv
26.6. önkormányzathoz	1. igen, tud	2. nem tud	99. nt/nv
26.7. alapítványhoz, egyesülethez	1. igen, tud	2. nem tud	99. nt/nv
26.8. egyházhoz	1. igen, tud	2. nem tud	99. nt/nv

27. Hova sorolná be családját/háztartását?
1. teljes mértékben szegények 2. közepesen szegények, valahogy megélnek
3. egyáltalán nem szegények 99. nem tudja/nincs válasz

28. És milyen volt a helyzetük három évvel ezelőtt?
1. teljes mértékben szegények 2. közepesen szegények, valahogy megélnek
3. egyáltalán nem szegények 99. nem tudja/nincs válasz

29. Kinek a tulajdona ez a ház/lakás, amiben élnek?
1. saját tulajdon 2. albérlet 3. önkormányzati bérlakás
4. rokoné/ismerősé (szívességi használó) 5. egyéb, éspedig:……
99. nem tudja/nincs válasz

30. Hány szobás ez a ház/lakás? …….. szoba 99. nem tudja/nincs válasz

31. Körülbelül mekkora a ház/lakás alapterülete? ……..nm 99. nem tudja/nincs válasz

32. Van-e a házban/lakásban?

32.1. külön konyha	1.van	2. nincs	99. nem tudja/nincs válasz
32.2. külön gyerekszoba	1.van	2. nincs	99. nem tudja/nincs válasz
32.3. vezetékes víz	1.van	2. nincs	99. nem tudja/nincs válasz
32.4. fürdőszoba	1.van	2. nincs	99. nem tudja/nincs válasz
32.5. benti WC	1.van	2. nincs	99. nem tudja/nincs válasz

33. Van-e a **családnak/háztartásnak** tartozása? Ha igen, **körülbelül mennyi?**
……eFT 2. nincs 99.nt/nv

34. Miből áll össze ez a tartozás/adósság?
(Ha az összeget nem tudja, de az adott tételből van tartozás, akkor az eFT helyén a **kód 8888. „Van, de nem tudja, mennyi =8888)**

34.1. albérleti díj/közös költség	……eFt	2.nincs tartozása	3. nincs ilyen költsége	99. nt/nv
34.2. hitel törlesztés elmaradása	……eFt	2.nincs tartozása	3. nincs ilyen költsége	99. nt/nv
34.3. vízszámla	……eFt	2.nincs tartozása	3. nincs ilyen költsége	99. nt/nv
34.4. villanyszámla	……eFt	2.nincs tartozása	3. nincs ilyen költsége	99. nt/nv
34.5. gázszámla	……eFt	2.nincs tartozása	3. nincs ilyen költsége	99. nt/nv
34.6. szemétszállítási díj	……eFt	2.nincs tartozása	3. nincs ilyen költsége	99. nt/nv
34.7. bolti tartozás	……eFt	2.nincs tartozása	3. nincs ilyen költsége	99. nt/nv
34.8. uzsora tartozás	……eFt	2.nincs tartozása	3. nincs ilyen költsége	99. nt/nv
34.9. egyéb adósság	……eFt	2.nincs tartozása	3. nincs ilyen költsége	99. nt/nv

(pl. telefon, rokonnak stb.)

35. Tartozás miatt ki van-e kapcsolva jelenleg?

35.1. víz	1. igen	2.nem	3.egyébként sincs a lakásban	99. nt/nv
35.2. villany	1. igen	2.nem	3.egyébként sincs a lakásban	99. nt/nv
35.3. gáz	1. igen	2.nem	3.egyébként sincs a lakásban	99. nt/nv
35.4. fenyegeti-e a kilakoltatás veszélye	1. igen	2. nem	99. nt/nv	

36. Ön szerint milyen az a környék, ahol élnek?
36.1. Kik laknak itt?
1. csak cigányok 2. csak nem cigányok
3. cigányok és nem cigányok vegyesen 99. nt/nv
36.2. Környezet?
1. szegényes, de rendezett 2. szegényes, rendezetlen
3. megfelelő 4. jó, rendezett környék 99. nt/nv
36.3. Út?
1. nincs aszfaltozott út, csak földút 2. rossz minőségű aszfaltozott út
3. jó minőségű aszfaltozott út 99. nt/nv

KÖSZÖNJÜK, HOGY VÁLASZAIVAL SEGÍTETTE MUNKÁNKAT!